

2

શ્રી જયદેવેશ્વરો વિજયતે.

કન્યાવિક્રય નિબંધ.

એક કવિ કહે છે કે:-

આ દેશમાં કોતક હીડું, તે માંભળો દેશી જનો,
બહુ ગાય ધાવે વાછડીને, ધર્મ એ ક્યાંનો કહો!
(નજ દિકરીના દોકડાપર, (ફેટલાક) દુષ્ટ હિન્દુ જવતા.
જાહેરમાં લીલામ કરીને, ખાળકોને વેચતા ;
બહુ બેંક આવી છે ઘરોઘર, દેશીઓએ સૌરાષ્ટ્રમાં,
કન્યાતણા મામીસરી, નાટો વટાવે હર્ષમાં.

—:—

સખનાર

રા. રા. જટાશંકર હરખજી જોશી.

74

—:—

શાંતિબધુઓને છપાવી એટ આપનાર

રા. રા. જોષીલાલ આત્મારામ જોશી.

વ્યવસ્થાપક

શ્રી કરાંચી ઔદીચ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભા.

રણજીભાઈ લેન.

કરાંચી સિંધ.

—:—

આવૃત્તિ ૧લી.

મૂલ્ય અમૂલ્ય.

પ્રત ૧૦૦૦.

જે એક પોસ્ટકાર્ડ લખ્યે મફત એકલવામાં આવશે.

૧૨૦૮૪

કરાંચી ખરેડ રોડ પર "બલોહર" પ્રેસમાં એન. જી. દવેએ છાપ્યું,
કરાંચી રણજીભાઈ લેનમાં રણજીભાઈ જોશીએ છાપ્યું.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૦૮૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ઇતિહાસીય વિજ્ઞાન

વિષય સૃષ્ટિ: ૪૦૮૪૨૪૦

શ્રી ખરડેશ્વરો વિજયતે.

કન્યાવિક્રય નિબંધ.

એક કવિ કહે છે કે:—

આ ફેશમાં કાતક રીફું, તે માંભળો દેશી જનો,
બહુ ગાય ધાવે વાછડીને, ધર્મ એ ક્યાનો કહો?
નાજ દિકરીના ફેકડાપર, (કંટકાક) દુષ્ટ હિન્દુ છવતા,
બાહેરમા લીલાંમ કરીને, બાળડીને વેચતા ;
બહુ બક બોલી છે ધરોધર. દેશીઆએ સૌરાષ્ટ્રમાં,
કન્યાવિક્રી પ્રામીસરી, નોટો વટાવે હર્ષમા.

લખનાર

રા. રા. જટાશંકર હરખજી જોશી.

શાંતિબધુએ તે છપાવી બેટ આપનાર

રા. રા. જોષ્ટાલાલ આત્મારામ જોશી.

વ્યવસ્થાક

શ્રી કરાંચી ઔદીચ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભા.

રણછોડ લેન.

કરાંચી સિંધ.

:૦:

આવૃત્તિ ૧મી.

મૂલ્ય અમૂલ્ય.

પ્રત ૧૦૦૦.

આ એક પોસ્ટકાર્ડ લખ્યે મફત મોકલવામાં આવશે.

કરાંચી ખંદર રોડ પર “મનોહર” પ્રેસમાં ઓન. એ. દવેએ છાપ્યું;
કરાંચી રણછોડ લેનમાં મુળશંકર ભટ્ટજી આરો મુદ્રક થઈ.

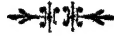
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

૧૨૦૮૪

ઐતીહ્ય ખરેડી પ્રદ્ય સભાના કારોબારી સમિતીના સભાસદ
શ્રીયુત જેઠાલાલ આત્મારામ જ્ઞેશી.

પ્રસ્તાવના.

કન્યાવિક્રયને કયા શબ્દોમા નિંદુ? ગરીબ ગાય સમી કન્યાનું શુદ્ધ જ્ઞાન કરવને બદલે તેને લક્ષ્મીન મોહક ધન પ્રાપ્તિનું સવન બનાવી એ પવિત્ર કન્યા રતનનું વેચાણ કરવું તે અપ્રમ કાર્ય ગણવા કરતા પણ અધિક પાપથી ભરેલું છે.

જગત્ જાણે છે, હિંદુ સમાજ સમજે એ કે કન્યાવિક્રમી રૂઢી ભારે અત્રમ છે—કર છે. જંગમી અને નિષ્ઠ છે, છતા તેને નષ્ટ કરના પ્રયત્નો ન થાય તે ખરેખર શૈયતીય કહેવાય. **વર્ણનાં બ્રાહ્મણો ગુહઃ**—હિંદુ બનાજની ગુર સમી ઉચ્ચ મજાતી બ્રાહ્મણ જાતિમા જ્યારે કન્યાવિક્રય થાય ત્યારે આપણી અધર્મગતિમા ય બાધી રહ્યું.

પુરાણા નમયમા ગુહમ અને ગુપ્તમાડીમા વેચવાની જંગની પ્રથા હતી તે પ્રથમા અને આ ચાલ કન્યાવિક્રયની પ્રથમા શુ તફાવત છે તે હું નથી સમજી શકતો.

બ્રાહ્મણ હેય કે ક્ષત્રિય હેય; વૈશ્ય હોય કે શૂદ્ર હોય પરંતુ જે કાંઈના કુટુંબોમા કન્યાવિક્રય થતો હોય તે કુટુંબો ચાન સમયમા અનુષ્ઠાન રાક્ષસી કુટુંબો છે એમ મહારી ચોક્કસ માન્યતા છે.

આ સંબંધમા એક કવિ કહે -

લગ્ન દામ નીકરીના છત્રે, પણ પેટ નિજ નવ ફેડતા,

કુળ મોટપે મોટી, માગખીને યસ વચના.

લીલાઉ રે નિજપુત્રીનું, એ ધન કંડા ધરાનો હથે?

શી ગીત એવા રસમેના, પાપની છુટકો થશે

સમાજમા જ્યાં જ્યાં અત્રમ રૂઢી ને એ ત્યાં ત્યાં તેને સત્તર નષ્ટ કરવા યુવાનોએ તૈયાર થવું જોઈએ.

આવી પાપી પ્રથાને નાબુદ કરવામા આરા નિમંધ્રા છપાવી મદન વેચાવાની આવશ્યકતા મહારી સમાજ જણાવ કિતમ નિમંધ્રા સખારને રૂ ૧૦ નું છનામ આપનાનું સખ એ બહાર પડ્યું ધણા નિમંધ્રા અવ્યા પરીણક સમિતિએ રા. ભાષ જરારાંકરે હરખલ જોડીનો નિમંધ્રા પાસ કર્યો. મદન છપાવી યાતિખંડુઓમા મદન ભેટ આપવા સભાએ મર્યું, પરંતુ જાણી આર્થિક સ્થિતિ જારી નહિ હોવાથી તે સાહસ નહિ થતાં રા. રા. જેષ્ટાજાજી આશરમાજીએ આ નિમંધ્રા છપવા રૂ ૬૦ મંડળને ભેટ કર્યા. આજે રૂ ૬૦૦ ખર્ચી, આ નિમંધ્રા એક કોમર કોપી છપાવી યાતિખંડુઓમાં

જાણીએ એક કોમર છે.

આ નિબંધના લેખક રા. રા. જટાશંકર હરબલ જોશીનો હું ઉપકાર માનું છું કે તેઓએ નિબંધ લખવામાં જે વિદ્વતા વાપરી છે તેમજ લખાણમાં જે અંત અને લાગણીનો ઉપયોગ કર્યો છે તે ખાને આદ્ય સમાજ તેનો ખરો છે.

આ નિબંધ છપાવી આપનારા રા. રા. જેઠાલાલ આદ્યારામ જોશી જેતપુરના રહીશ છે. તેઓ અહિંની ઔદીચ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભાની કારેબારી મિત્રિના અંતીકા સભાસદ છે. તેઓએ રૂ. ૬૦ આપી જ્ઞાતિમાં આવા ઉચ્ચ શાહિત્યના પ્રચારમાં સહાયતા કરી છે તે બદલ તેનો પણ ઉપકાર માત્રું છું. જ્ઞાતિબંધુઓ આ નિબંધને પૂરતી રીતે સમજાવવા વાંચોને જ્ઞાતિમાં ક્યાંક ક્યાંક થતાં કન્યાવિકૃતને બટકાવવા પુરતો શ્રમ લેશે, એવી આશા રાખું છું. આ નિબંધ કોઈપણ ઔદીચ્ય બંધુઓને સમજાવના મતભેદ સિવાય મફત ભેટ આપવાનો છે તો જેઓને મંજાવવા ઇચ્છા હોય તેઓએ લખી જણાવવું.

લી. જ્ઞાતિસેવક

મૂળશંકર બદવલ વ્યાસ.

શ્રી કરાચી ઔદીચ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભા લવન.

રજીસ્ટ્રાર લેન, કરાચી. તા. ૧૫-૨૫

કન્યાવિકૃય નિબંધ

કન્યાવિકૃય.

કન્યાવિકૃય=(કન્યા+વિ=ઉલટું+કૃય=કરવું) ધર્મ ને શાસ્ત્રથી નિષિદ્ધ રીતે કન્યાને માટે જે કાર્ય કરવું તે વાચ્યાર્થ. એટલે શાસ્ત્રાનુસાર કન્યાને લાલચ પાત્ર સાથે યથાશક્તિ કપડાં-લત્તાંથી શ્વગારી નહિ પરણાવતાં દ્રવ્ય લઈ પરણાવવી તે લક્ષ્યાર્થ. કન્યા વેચનાર કન્યાવિકૃયી કહેવાય છે.

કન્યાદાન કેવી રીતે દેવું ?

જાત્યાદિ ગુણ યુક્તાય પુન્સ્વે સતિ વરાયચ ।

કન્યાલંકૃત્ય દીયેત વિવાહૌ વૈધસઃસતુ ॥ (બૃ. પારાશર)

જાત્યાદિ ગુણથી યુક્ત એવા વરને અલંકાર સાથે કન્યા આપવી તે આદ્યવિવાહ કહેવાય છે.

આચ્છાદ્ય ચાર્ચયિત્વાચ શ્રુતિ શીલવતે સ્વયમ્ ।

આદ્યદાનં કન્યાયા બ્રાહ્મોધર્મઃપ્રકીર્તિતઃ ॥

(મનુ. અ. ૩ શ્લો. ૧૭)

વિદ્યા અને સદાચારવાળા માગણી કરનાર એવા વરને સત્કારપૂર્વક ખોલાવી કન્યાને લુગડાં-પરેણાં પહેરાવી વરનું સન્માન કરીને કન્યાદાન આપવું તેને દેવી વિવાહ કહે છે.

સહનૌ ચરતાં ધર્મ, મિતિ વાચાનુભાષ્યચ ।

કન્યાપ્રદાનમધ્યર્ચ પ્રાજાપત્યો વિધિઃસ્મૃતઃ ॥

કન્યા દેવી વેળા તમે અને જણાં “સહનૌ ચરતાં ધર્મસ્”

એટલે તમારો ધર્મ આચરો, એવું વચન કહીને વર-કન્યાની પુજા કરી વરને કન્યા દેવી તેને પ્રાજાપત્ય વિવાહ કહે છે.

બ્રાહ્મો દૈવસ્તથૈવાર્ષઃ પ્રાજાપત્યસ્તથાસુરઃ ।

ગાંધર્વો રાક્ષસશૈવ પૈશાચશ્ચાષ્ટમોધમઃ ॥

(મનુ. અ. ૩ શ્લો. ૫૧)

આ આઠ પ્રકારના લગ્નમાંથી ઉપરના ત્રણ પ્રકારનાં લગ્ન હિતમ ગણેલાં છે.

કન્યાદાનનો સંકલ્પ.

મમ સમસ્ત પિતૃણાં નિરતિશ્ચયસાનંદ બ્રહ્મલોકાવાપ્ત્યાદિ

કન્યાદાનકલ્પ્યોક્ત પુણ્યફળાવાપ્તયે અનેન વૌષ્ણાસ્મત્ કન્યાયા

મુસાદયિષ્યમાણ સંતત્યા દ્વાદશશાવરાન્ દ્વાદશાપરાત્પુરુષાંશ્ચ પવિત્રી-
કર્તુ આત્મનશ્ચ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ પ્રીતયે બ્રાહ્મવિવાહવિધિના
કન્યાદાનમહં કરિષ્યે ॥

મારા જે સમસ્ત પિતૃ લોકો કે જે અસત્ ભતિને પામેલા હોય તેમના
ઉદ્ધારને અર્થે અને બ્રહ્મલોક કે જે પરમેશ્વરનું ધામ, તેને પામવાને માટે
આ વરને હું મારી કન્યા અર્પણ કરું છું. એ પુણ્યના પ્રભાવે કરીને મારી
માર પેઢી પ્રથમની અને માર પેઢી હવે પછી થનારી, તેને પતિવ્રત કરવાને માટે
તેમ મારા પોતાના આત્માના કલ્યાણને અર્થે; પરમેશ્વરની પ્રીતિ મેળવવા સાથે
બ્રાહ્મવિવાહ વિધિને અનુસરીને હું કન્યાદાન કરું છું. વળી કહે છે કે :—

કન્યાં કનક સંપન્નાં કનકામરણૈર્યુતાં ।

દાસ્યામિ વિષ્ણવેતુમ્યં બ્રહ્મલોક જિગિષયા ॥

સુવર્ણના આભૂષણોએ કરીને યુક્ત એવી આ કન્યા તે વિષ્ણુરૂપ
જમાઇને બ્રહ્મલોકની પ્રાપ્તિને અર્થે હું અર્પણ કરું છું.

વિશ્વંભરાઃસર્વભૂત સાક્ષીણ્યઃસર્વ દેવતા : ।

ઇમાં કન્યાં પ્રદાસ્યામિ પિતૃણાં તારણાયચ ॥

સર્વ જીવ-પ્રાણીના સાક્ષીરૂપ ઇશ્વરને સાનિધ્ય માનીને અને સર્વ
દેવતાઓની સાક્ષીએ મારા સમસ્ત પિતૃઓના ઉદ્ધારને અર્થે આ કન્યાનું હું
પુત્રે (જમાઇને) દાન આપું છું.

કન્યાદાનથી પુણ્ય.

દશપૂર્વાન્ પરાન્ વંશ્યાન્ આત્માન્ ચૈક વિશંકં ।

બ્રાહ્મીપુત્રઃ સુકૃતકૃન્મા ચ યેદેનસઃ પિતૃન્ ॥

(મનુ. અ. ૩ શ્લો. ૩૭)

બ્રાહ્મવિવાહથી ઉત્પન્ન થએલો પુત્ર સારાં કર્મ કરે તો દશ પેઢી થઇ
ગએલી અને દશ પેઢી થનાર તથા એકવીશમો પોતે એમ એકવીશ પેઢીને
પાપમાંથી મુક્ત કરે છે.

નૈવૈશિકં સ્વર્ણધુર્યં દત્વા સ્વર્ગે મહીયતે ॥

(યાજ્ઞ. અ. ૨ શ્લો. ૧૦)

અર્થ—ચૂકરથાશ્રમ માંડવા માટે કન્યાનું દાન, સુવર્ણનું દાન, તથા
બળહનું દાન દેનારો સ્વર્ગમાં સુખ પામે છે.

કન્યાં ચેતુ પ્રયચ્છેતિ યથા શક્તયા સ્વલંકૃતામ્ ।

બ્રહ્મદેયાં દ્વિજશ્રેષ્ઠ બ્રહ્મલોકં વ્રજંતિતે ॥

કન્યાદાનં તુ સર્વેષાં દાનાનામુત્તમં સ્મૃતમ્ ।

(અમિષુરાશ્વ.)

હે બ્રાહ્મણશ્રેષ્ઠ! જોએ કન્યાને સારી રીતે શણગારી બ્રાહ્મ નામના વિચારમાં શક્તિપ્રમાણે તેણું દાન કરે છે, તે બ્રહ્મલોકમાં જાય છે. કારણ કે સર્વે દાનોમાં કન્યાદાન એ એક ઉત્તમ દાન કહેવાય છે.

અદ્ધિરેવ દ્વિજાત્યાણાં કન્યાદાનં વિશિષ્ટયતે ।

(મનુ અ ૩ સ્તો ૩૫)

વરના હાથમાં માત્ર પાણીની અંજલિ મરીતેજ કન્યાદાન આપવું તે સૌથી ઉત્તમ પદ્ધતિ ગણેલો છે.

ક્રીદંતિ પૂર્વજાતસ્ય સ્વર્ગે પ્રવૃદિતાઃકિલ ॥

એ રીતે કન્યાદાન આપનારના પૂર્વજો બનત કાળ સુધી સ્વર્ગમાં રહી આનંદ પામે છે.

આ રીતે કન્યાદાન બનતે તેથી થતાં પુણ્યનો મહિમા ધર્મશાસ્ત્રમાં વર્ણવ્યો છે. માટે તેને અનુસરી કન્યાદાન દેવું એ દીક્ષેત્રી કરજ છે.

કેવા વસ્ત્રને કન્યાદાન દેવું ?

કુલં શ્રુતં ધનં રુપં વયશ્ચદ્વિગુણં સ્વતઃ ।

પરીક્ષ્મચ સુતાં દદ્યાત્ નાન્યથાવ કદાચન ॥

(નીતિશાસ્ત્ર)

કુળપાત્ર, શાસ્ત્ર બણેલો, પત્રવાન, રૂપવાન, અને કન્યાથી અમથી ઉમર વાળો, નાપુંસક નહિ, રોગી નહિ એવા વરની પરીક્ષા કરીને કન્યા આપવી.

કહ્યું છે કે :—

કપાલી—હોદાએ જે દુષ્પણ ઘરમાં, વિવેકાધ સન્નજન વરમાં,
કરી ગા બેઠ પેસાને, સુકન્યા દાન આપોને.

ગરીબ પણ સન્નજન વરને કન્યા આપી હશે. તો ત્યાં સુખી થઈ વાલીઓને આશીર્વાદ દેશે. માટે પરિસ્થિતિનો વિચાર કરી સાચક વરને દાન દેવું.

બીજે રચણે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે :—

શાર્દૂલ.

વિદ્યાર્શય ધનાશ્રયો ગુણનિધિઃક્રુયાતા યુવાસુંદરઃ ।

સાચારઃસુકુલોદ્ભવો મધુરવાગ્દાતા દયાસાગરઃ ॥

યોગી ભૂરિકુટુમ્બવાન્સ્થિરમતિઃ પાપાર્તિહીનોચ્છી ।

જામાતા પરિવર્ણિતઃ કવિચરે રેવંવિધઃસત્તમઃ ॥

જે પુરુષ વિદ્વાન, શર, સંપત્તિવાન, શુણ્યનો મંકાર, કીર્તિવાન, વયે યુવાન, સ્વધર્મના અનુધાનવાળો, ઉત્તમ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલો, મધુર વચન બોલનાર, દયાનો સમુદ્ર, શક્તિ અનુસાર દાન ધર્મ કરાવવાળો, સ્થિર મુખિવાળો, પાપ અને હરિદતાથી રહિત, બળવાન એવા શુણ્યવાળા જન્માઘને કવિ સોમીએ એક મણેલો છે. વળી કહે છે કે :—

મૂર્ચ નિર્ધન દૂરસ્થ શૂર મોક્ષાભિલાષિણાં ।

ત્રિગુણાધિક વર્ષાણાં ન દેયા : કન્યકા વૃષૈ : ॥

મુર્ખ, નિર્ધન, બહુ છે રહેનાર, શૂર, મોક્ષની ઇચ્છા રાખનાર, (સંસાર વિરક્ત) અને ત્રણગુણો વરસ કરતાં વધારે ઉમરવળો, એવા વરને સમજી માણસોએ કન્યા આપવી નહિ.

કેટલીક નાતોમાં દેશ શા સારૂ છે ?

ઘાતિજનનો વહેવાર, ધંધો તથા દેશ કાળ વગેરેનો વિચાર કરીને અમુક રકમ વરવાળા તરફથી કન્યાના વાલીને આપવાનો રિવાજ છે. કેમકે તેટલી રકમથી કન્યાને પરણાવવાનો ખર્ચ પૂરો પડી રહેવા અર્થે દેશ લેવાનો ચાલ છે. જોથી તદ્દન ગરીબ હાલતવાળા શખ્સને કન્યા પરણાવવી વખતે અટકી રહેવું ન પડે, તેમ પૈસો વધે પણ નહિ કે તેનો બીજો ઉપયોગ થાય. કદાચ કુંઠા ખર્ચમાં કમ થાય અને પૈસો વધે તો તે કન્યાને કર-કરિયા રરતા ઉપયોગમાં લેવાઈ જાય છે; ત્યારે આપણી ઘાતિમાં ખસ ધરાદા પૂર્વક પોતાના પાપી પેટના ખાડા પૂરવા ખતરજ પુરુષાર્થહીન પણ ત્રેલકવાળા જનો પૈસા લે છે.

બ્રાહ્મણજન્મની મહત્તા ને દ્રશ્ય.

આપણે ઉત્તમોત્તમ આદર્શયુક્ત—ચારિત્ર્યવાન ઋષિ-મુનિના પુત્રો હીએ એવું ગૌરવ રાખતા હોઈએ, તેમના લોકીનું એક પણ પરમણુ આપણા દેહમાં હોય, અને જો એવું આપણે માનતા હોઈએ તો; ત્યાં સુધી કન્યા પેચવા જોવું અધમ કર્મ કરવું ન થટે અને જો તેમાં કૃત્યે કરનાર છે તેમને સદ્બોધ, સત્શાસ્ત્રના આધાર અને ઘાતિના ધારધેરણુરૂપી શસ્ત્રોથી સામા થઈ વિદિત માર્ગે વાળવા કટિબદ્ધ થવું થટે છે. કહ્યું છે કે :—

उत्पत्तिरेव विप्रस्य मूर्ति धर्मस्य शश्वति ।

स हि धर्मार्थमुत्पन्नो ब्रह्म भूयाय कल्पते ॥ (મનુ.)

બ્રાહ્મણનો જન્મ એજ દોષ ધર્મનો અખંડ અવતાર છે. કારણ—બ્રાહ્મણ ધર્મને અર્થે તથા મોક્ષે પડેંચાડવાને માટે કરીનેજ ઉત્પન્ન થએલા છે.

ब्राह्मणो जायमानो हि पृथिव्यामधिजायते ।

इश्वर : सर्व भूतानां धर्म कोशस्य गुप्तये ॥ (મનુ.)

બ્રાહ્મણ જન્મે ત્યારથીજ તે પૃથ્વી ઉપર એક ગણાય છે. સર્વ પ્રાણી, વર્ણ, જાતિ અને ધર્મનો એ અધિષ્ઠાતા છે. વળી ધર્મ રૂપી બ'હારનું રક્ષણ કરવાનું કામ પરમાત્માએ બ્રાહ્મણને સોંપેલું છે.

शमो दमस्तप : शौचं, क्षांति शर्जवमेवच ।

ज्ञानं विज्ञानमस्ति कर्म, ब्रह्मकर्म स्वभावजम् ॥

(ગીતા. અ. ૧૮ શ્લોક ૪૨.)

મન વશ રાખવું, ઈંદ્રિયો વશ રાખવી, તપ, શરીર અને મનની શુદ્ધિ; ક્ષમા, કુટિલતાથી રહિતપણું, વેદનું જ્ઞાન, કર્મકાંડમાં કુશળ, આરિતકપણું એ સ્વાભાવિક ખાલિયનું કર્મ છે. આવું શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનું શ્રીમુખનું વચન છે આપણા પૂર્વજોમાં આ બધાં આવરણો હતાં. અત્યારે કેટલેક આંશે તેનો લોપ થતાં હૃદયમાંની પવિત્રતા જતાં અજ્ઞાનનો વાસ થયો છે.

ખજાનું જ્ઞાન મેળવે તે-ખાલિય; રાગ કરતાં માનમાં મોટા તે-મહારાજ કે મહાત્મા; પૃથ્વી પરના હાલતા ચાલતા કે જીવતા પ્રત્યક્ષ દેવ તે-બૃદેવ. જેવા કે :- અગરત્ય, ભૃગુ, ગૌતમ, દર્વાસા, બારદાજ અત્રિ, વસિષ્ઠ, માણવક્ય વગેરે હતા, તેમના આપણે વંશજો છીએ. એ મહિતા કન્યા વેચનારા જોડે ખાલિય, મહારાજ અને બૃદેવની સંજ્ઞા કેમ જોડાય ?

કન્યા વિક્રય કરવાનું કોઈ પ્રમાણ નથી.

કોઈ નાત, ધર્મ કે શાસ્ત્રમાં કન્યા વિક્રય કરવાની આજ્ઞા નથી. ફક્ત દેખાદેખી છે દરામ ચસડકો છે. તે મનુષ્ય વિક્રયમાંથી ઉદ્ભવેલો છે. સ્ત્રી તથા પુરુષને વેચતાં તેને મનુષ્ય વિક્રય એટલે ગુલામગીરી કહે છે. અગાઉ નિરાધાર, અશક્ત અને જંગલી હાલત બોગવનાં મનુષ્યોનાં જળર જરત પ્રજામાં વેચાણ થતાં. આ રીતે વેચનારા ગુલામ કહેવાય છે. કાયદે કરી આ ચાલ ના. બ્રિટિશ સરકારે બંધ કર્યો છે. પણ જ્યાં સુધી અનેક કોમોમાં કન્યા તથા વરવિધ ચાય છે ત્યાંસુધી તે ચાલ પૂરો અટકાવ્યો ન કહેવાય, પણ જે રીતે નાત જાતના રીવાજને ઠાકરે મારી (અવગણના કરી) સતી થવાનો ચાલ બંધ પાડ્યો છે, તેમ કન્યા વિક્રય બંધ કરવાની જરૂર હતી. આવું ન થવાથી નાની મોટી જાતિઓમાં કન્યા વિક્રયથી થતી ગુલામગીરીઓ પ્રવર્તેલી મોલુદ છે.

કન્યાવિક્રય વાજ્પી હોય તો બીજી વસ્તુની પેઠે તેનું જાહેરમાં લીલામ ચાય, પણ તેમ ન થતાં ગુપ્ત રીતે નાણાં લેવાય છે.

હિંદુહો તે મનુસ્મૃતિનો અનુવાદ છે. ચાતુર્વર્ણી તથા રાજ-પ્રજા સમસ્તે માન્ય રાખેલ ગ્રંથ છે આગળ કહ્યા મુજબ મનુષ્ય વિક્રય બંધ છે. પણ કન્યા વિક્રયને સામાજિક બંધનમાં મહુવાથી કાયદામાં તેને સ્થાન આપ્યું નથી. મારે કન્યા વિક્રયી દોષ મુક્ત છે તેમ માનવું જૂજ ભરેલું છે. તે તો નૈનિક અધઃપત છે કાયદા કરતાં રીવાજ અને તેથી પ્રમાણ મુત સાચો બળવત્તર છે. બગવાન મોકુબ્બે કહ્યું છે કે :-

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणंते, कार्याकार्यं व्यवस्थितौ ।

જાત્વા શાસ્ત્ર વિધાનોક્તં, કર્મ કર્તૃ મિહાર્હસિ ॥

શાસ્ત્રનાં વિધિનિષેધનાં વચનોનો અમલ પૂર્વક પરિભાષ કરીને મોક્ષની કન્યા પ્રમાણે વર્તનારો પુરુષ આલોકનાં તથા પરલોકનાં સર્વ

પુરુષાર્થોથી બ્રહ્મ થાય છે. તેથી કન્યાણુ ઇચ્છનારે કરવા યોગ્ય અને ન કરવા યોગ્યની વ્યવસ્થામાં કેવળ શાસ્ત્રજ પ્રમાણુ રૂપ છે, તેમ માની શાસ્ત્રે વિધાન કરેલું કર્મ કરવું જોઈએ. માટે શાસ્ત્રે નિષિદ્ધ કરેલાં કર્મ ત્યાજ્ય છે, તેથી સમજથી દરેક નાતે પોતપોતાના ગોળમાં કન્યા વેચાયુનો અટકાવ કરવો રહ્યા. આમ અનેક નાતવાળા કાષ્ઠપણુ નિયમે તેમ કરતા જોવામાં આવે છે. ત્યારે એક ખરેડી નાતજ તે કાર્ષ અટકાવવાથી વિમુખ થઈ બેડી છે. કન્યા વિકૃત્યથી અધઃપાત થતો જોઈ નાત તે રીવાજ ન ઊડાવે તો તેમાં નાતની નિર્જનતા છે તેથી મનુનાં વચન અસત્ય કરતાં નથી. આપણી નાતમાં કન્યા વિકૃત્યની શરૂઆત પા સદી થયાં થઈ છે. અને છેલ્લાં પાંચ વરસમાં તે વિશેષ પ્રમાણમાં છે.

જે કાર્યથી લજ્જા, બપ અને કંપ થાય તે પાપનું કર્મ છે. એવાં કર્મનું નિર્કંદન કાઢવું જોઈએ.

કન્યાવિકૃત્ય ક્યારથી શરૂ થયો?

આપણી યાતિમાં સાદાનો રીવાજ વેદ ને પુરાણના સમયનો નથી. ઐદીપ્ત્ય સહસ્ત્ર આઠાણુ યાતિમાં આપણી ખરેડી યાતિનો સમાવેશ હતો. એટલે બહોળું કુટુંબ હતું. તેથી ઝાલાવાડીની પેઠે લાયક વરને કન્યા અપાતી. ઝાલાવાડી આઠણુમાં ઘણો ભાગ ગરાસ ખાનારો છે, તે રજપુત ગરાસીયાના સમાજમમાં આવેલો છે. એથી તેની દેખાદેખીએ તે યાતિમાંનો કેટલોક ભાગ (કન્યાને વાલીની ત્રેવડ અનુસાર જે કપડાં લતાં કે દર-દાગીના મળે તેથી સંતોષ નહિ માનતાં વધારે લેવાની આશાએ અને વરની સહેજ અછતને પરિણામે લોભમાં પડી) વરવિકૃત્ય કરવા લાગ્યો છે.

આપણો એક ભાગ શિહોર, અને ખરેડીમાં આવી વસ્યો આ રીતે જુદા પડવાથી યાતિ સમુદાય ઓછો ધયો. હવે કનિષ્ઠ વર્ગ પોતાની કન્યા મધ્યમ કે ઉત્તમ વર્ગના આઠણુને આપવા હચે તો અપાય, પણ ઉત્તમ વર્ગ (વધારે કુળવાન, પણ ધનવાન તો નહિજ) પોતાની કન્યા કનિષ્ઠ વર્ગમાં ન આપે, તેથી કનિષ્ઠ વર્ગના વર વર્ષા વગરના રહે; આવા વિચારથી સામ-સામાં એટલે સાદાનો રીવાજ શરૂ થયો.

આઠણુની આજીવિકાનો આધાર ધર્મના રક્ષક તરીકે (પ્રકરણ ૬માં લખ્યાપ્રમાણે) અન્ય વર્ણ પર હતો. હાલના જમાનામાં તેમાં ક્ષિયિતતા આવવાથી બીજા ધંધા અને નોકરીથી ઉપાર્જન કરવા લાગ્યા. વળી અસંતોષ વધ્યો, પોતાનું જાત્યાભિમાન ચુકયા, શરમ-મરજદ મઠ, આઠણુ થઈ કન્યા વેચે તો અન્ય વર્ણમાં પોતાની સાખ ધટે, એ વાત મજબૂતમાં પ્રસરે, તો રોજી બંધ થાય; એ બધો બપ ટલ્યો. બીજે પક્ષે નાતમાં બંધારણુ નહિ, સૌ સૌના ઘરનાં મુખત્યાર થયા. આચાર, ધર્મ-કર્મ ઊડ્યા; તેથી અંતઃકરણુ મલિન થયું, યાથી વિચારો પેઠા, કન્યા વેચવાના વિચારોએ વાસ કર્યો, થોડી શરૂઆત થઈ. પ્રથમની શરૂઆતે કોઈ રોકવાર ન થયું.

એટલે એ કાર્ય વિરાટ સ્વરૂપ ધારણ કરતું આગળ વધે જાય છે.

સાટાંનો ચાલ હાનિકર છે.

વાહવાનથી થએલાં સગપણ તુટે છે. તે આ સાટાંના રિવાજને આભારી છે. કન્યાને અનેક સંકટો સહન કરતાં નિહાળીએ છીએ. ગૃહસ્થની કન્યા નીચેની પંક્તિવાળાને ત્યાં જાય; તે કષ્ટક વપારે દર-દાગીના કે કપડાં ભઈ જાય, તેવાં ગરીબની કન્યા ન લાવે તેથી, તથા તેડવા મુકવામાં કંકાસ વધે છે, ગર્વિષ્ઠ સાસુ કન્યાને મેણા-ટાણાં ને કામ-માજના ખારથી દયાવા માટે છે. તેને તેનાં મનુષ્ય-ધર્મનું જ્વાલે બાન રહેતું નથી.

સાટાં કરવામાં જેટલો સ્વાર્થ દીકરીનો જોવાય છે તેટલો દીકરાનો વેળવાનો નથી. પરિણામે દીકરા-દીકરી જાન દફાવી નિર્થરિમાં મૂકાય છે. કળોડા થાય છે. કુટુંબ કલહ વધે છે.

કન્યા આપી, કન્યા વેચી; તે માત્રને બદલે માલ લીધો ગણાય. અને પૈસા આપી કન્યા લેવી તે રોકડેથી વેગાર કર્યો કહેવાય. જેથી જાન કિયામાં લાંગો ફરક નથી મટે આ રિવાજ અત્યારના દેશ-કળને અનુ-સરી જોતાં ધણા હાનિકારક છે. માટે તેનો પણ કમલ: સર્વથા નાશ કરવો મટે છે.

કન્યાવિકૃત્ય કેમ કરવો પડે છે ?

અ. કન્યાવિકૃત્યને પોષનારા કહેવાના કેટલાક શ્રીમંતો છે. તેઓની સંખ્યા જૂળ છે. આપસઆપમમાં કન્યા લેવા-દેવા જેવું સ્થળ ન હોય ત્યારે; એક પત્ની હોય પણ પ્રજાનો અભાવ હોય ત્યારે; પ્રજા હોય અને પત્ની ન હોય ત્યારે; તન-મનની યોગ લાગવા, વિલાસી વૃત્તિને તૃપ્ત કરવા માટે મન માન્યા દામ આપી ગમે તેવા હલકા કુળની કન્યા ઘરમાં બેસાડે છે.

જેમ માંસ વેચનાર અને માંસ લેનાર જાને પાપના લાગી છે, તેમ કન્યા લેનાર અને વેચનાર જાન પ્રભુના દરગારમાં સરખા જવાબદાર છે.

વ. સુદૃઢ દષ્ટિથી જોઈય તો પ્રતીત થશે કે વિધવા અથવા જેને નાણાંની બીડ છે; છતાં જેને પોતાના ખાનદાનની પરવા છે, તેના કરતાં નાણાંનો અભખરો ધરાવનારા, જેને નાત-જાત કે કુળનું આશિમાન તથા શરમ નથી; તેવાજ તે કૃત્ય કરે છે.

ક. ના. માયક્રાડ સરકારે જાળવળો અટકાવવા માટે તેર વરસની પુરી ઉંમરે કન્યા પરણાવવાનો ધારો ઘડ્યો છે તેમનો ઉદ્દેશ એકજ હોય શકે છે કે, કન્યા પોતે સમજી શકે કે, મારું વેચાણ થાય છે કે દાન થાય છે. હું કેવા પાત્રના હાથમાં સોંપાઈ છું! તાત્પર્ય કે લામક ઉંમરની કન્યા પોતાનું લીલામ ચલાવે તેવી નથી. ત્યારે આપણી કામમાં

કેટલાક કન્યાને બાળપણમાં પરણાવી દે છે, તેને અટકાવવા બાળકને ન થવા દેવા નાતે બહોબસ્ત કરવો; એવી કન્યાના વેચાણ થતાં કેટલેક અંશે અટકાયત થશે.

ક નિષિદ્ધ દાન લેવાં, સુતિકાનું, પ્રેતનું, અને કર્મ વિહીન થતા ચાડાળ જેવાનું ભોજન લેવું, ધર્મામાં અપ્રમાણીક રહેવું; કુસંપ, રાગ, દોષ પમેરથી બુદ્ધિબ્રષ્ટ થતાં, ધર્મનો માર્ગ છોડતાં, અતઃકરણ મલિન થતાં; તેમાંથી કન્યાવિકૃત્ય કરવાના વિચાર ઉદ્ભવે છે. એવા પ્રત્યે ઉક્તિ છે કે:—

શાકુંલ.

પાળી પોણી પ્રિય પુત્રી હરખથી, હૃયે રમાડી સદા,
માને ના કદી કહે કોઇ શીખ જો, વેઠ પગી આપણ;
પાપી પિતા ઉત્તમ જન્મ ધરીને, આંદાચ ના લાવતા.
આ બાળાનો શો અપરાધ અરેરે, પૈના લઈ આપતા.

માટે બંધુઓ! સમજો, દયા લાવો, વિકૃત અટકાવો, નહિ તો બ્રાહ્મણ-પણાનું માન છોડો. આપણને બીજી નાત આગળ નીચું જોવું પડે છે.

કન્યાવિકૃત્યથી જ્ઞાતિની થતી અધોગતિ.

(૧) ગરીબના વરની હાલત—પત્નીશ-નોશ વરસ અગાઉ આપણી નાતમાં શહેર અને ગામડાંનાં દરેક કુટુંબ ભગભગ સરખી રિથિતિવાળાં આપાદ તથા ખાનદાન ગણાતાં. તેથી ત્યાં સુધી કન્યાનાં સાટાં કરવામાં મુશ્કેલી પડતી નહિ. ત્યારબાદ મૂળ ધર્મો છોડી કેળવણીના પ્રભાવે કેટલાક શ્રીમંત થઈ ગયા. શહેરમાં વસવા માંડયા. તેઓ કુળવાન અને મોટાકામાં અપવા લાગ્યા. એ વર્ગે પોતાની કન્યા ગરીબ પણ કુળવાનમાં તથા ગામડામાં આપતાં પોતાની શ્રેષ્ઠતામાં ગાળપણ માન્યું; તેથી પૈસા ખર્ચી કન્યા પરણવા લાગ્યા; તેટલી કન્યાની ખોટ ગરીબ વર્ગમાં પડવા લાગી. તેને પરણામે ગરીબતા છોડરા સામાન્ય કેળવણી પામ્યા હોય, છતાં નાણું તથા કન્યા દેવાને અભાવે કુંવારા રહેતા જોવામાં આવે છે, તેથી તેઓ સ્વચ્છંદી અને દુરાચારે ચઢે છે.

(૨) કન્યાની દશા :—વેચાણ કન્યાને શ્રીમંત પતિ તરફ (પ્રેમમાં મુગ્ધ થવાથી) માન મળે છે. તેથી “જુખતી છોકરી ભગ્યમાં પડી” તેમ વિલાસી, ગર્વીષ્ઠ ને સ્વચ્છંદી બને છે. લાજ મર્યાદ છોડે છે. માતા પિતા કે અન્ય વાલીને માન-પાન આપતી નથી.

બીજી બાજુ વેચાણ કન્યા અશિક્ષિત ને નમાલી હોય તો શ્રીમંતના ઘરમાં બુલામી દશાને અનુભવે છે. વર મોટી ઉમરનો સ્વાભાવિક રીતે હોય છે. આગલા ધરની પ્રજા હોય છે. તે બંધોને સંસાર કલ્યાણ-કલેશમાં નીતીત આપે છે. સુણી મરે તો નાની વયમાં વિધવા થાય છે.

પાલક વગર દુરાચરણે ચઢે છે, ઉચ કુળનો અંત આવે છે, લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે, નીતનો ભંગ થાય છે, કુળ અને નાતને કલંક લાગે છે.

કન્યાનાં વર્ણ છે. અભિચાર પ્રવેશ કરે છે. એ રીતે સંસાર અને યાત્રિ સમાજના ચાલતા નિર્ભળ પ્રવાહને કન્યાવિક્રમ રૂપી મગરમચ્છ ડેળી નાંખી સ્વચ્છતાનો નાશ કરે છે.

(૩) કન્યાના પિતાનું અવલોકન કરીએ :—કન્યા લેનાર શ્રીમંતો ગરીબ સાસરાની આમન્યા રાખતા નથી. તેને એક મિલકત વેચનારા સમજે છે. છતાં, સાસરાજી મનમાં ડુલાય છે કે વાહ! હું કેવા આનંદાન જમાણરાજનો સસરા છું? પણ જમાણને ત્યાં જતાં તેના ધરનું આકરના જેવું કામકાજ કરનાં તેને શરમ પણ લાગતી નથી. શરમ ક્યાંથી હોય? કેમકે ખુદિ, વિચાર, વિવેક અને હૃદયને નેવે મૂકીને તો કન્યા વેચી છે.

કન્યાનો પિતા પૈસા મળવાથી શ્રીમંતોમાં બળવા મથે છે. “જનમાં કોઈ જણે નહિ ને હું વરની ડુધ” એ રીતે તીરસ્કાર છતાં વળગતો જાય છે.

(૪) દુઃખી આજ્ઞાનો પોકાર :—સાધારણ સ્થિતિના મુરતીયાં કુંવારા હોય, પણ ધરમાંથી સામી કન્યા દેવા ન હોય ત્યારે કન્યાને વેચાતી આણી ધર ખાતી કરી નુકે છે. આવી પ્રાપ્ત દશાનો વર મંડપમાં પરણવા ખેસે છે. સાસુજી થાળ ભરી હરખાતાં-મલકાતાં કંસાર પીરસવા આવે છે, ત્યારે સમજી કન્યા શું કહે છે? માતા! “મારે તો હવે થાળમાં કસાર જમવાને સ્થાને દીપકમાં જમવાનો સમય છે, તે થાળ તો તારે માટે છે. તે મારા ધરમાં શું રહેવા દીધું છે, જે વડે હું થાળ લઈ જશું? તે મારે માટે જીવરનું મંડુકું અને દાયરી પણ રહેવા દીધાં નથી. સુવા મારે કુંપકું કે વાળવાને આવરણી પણ રહેવા દીધાં નથી.” આ કરુણાન્નક દહણી કન્યા નથી કહેતી. જનડીઓના મધુર ગીતમાં તેવા હૃદયાર નથી. તે તો કન્યાના હૃદયમાંના ઉડામાં ઊડા પેલાણમાંથી ગરીબીનું માન ઝલુઝણાટ કરી ઊઠ્યું છે કે :—

કવાલી.

ગરીબી સાસરે રે'શે, હૃદયથી શાપ તે દેશે;
કન્યાનું ધર જ્યું હુંડી, તમે મોજે ઉડાવો છો.
તમારી ધ્વજ શક્તિનું, સુણો અપમાન કેવું છે;
ભામટા નામ સુણીને, નયન પાણી બરાણું છે.
લૂટી પેવાઈના ધરને, મંડપમાં કોઈના વરને;
બળરે દીકરી વેચી, શું ફળ તેનું ધરાવો છો.

વળી કહે છે કે :—

હરિગીત.

કન્યા બિચારી કરમરે, વિનય કરે આખાપને;
પગમાં પડી નયનો બારે, ટાલો અમારા તાપને.
હુંડી અમારાં ધર તમે, આનંદ માણો છો ધણે;
રેવા ન દીધી દાયરી, આશ નથી બિદ્યા તણે.

પ્રિય બહુઓ! કન્યા વિક્રમથી ઉપરોક્ત સમય આપણી નાતમાં નહિ આવ્યો હોય તો જરૂર આવશે, કમ્બુ “પાશોરામાં પહેલી પૂણી છે.” “પૂર પહેલાં પાળ બાંધજો.”

કન્યા લાવવામાં પૈસો તણાઈ મથે, તોકરી ઉતરતા પ્રકારની હોય, યા મિક્ષા વૃત્તિ હોય તેમાંથી ખર્ચ ઉપડે નહિ, કરજ ભરવું પડતું હોય ત્યારે દારિદ્ર્ય આવી વાસ કરે છે. આ વખતે કન્યા પતિના ઘરમાં શું અનુભવે છે?

હરિગીત.

બહુ મજકતા મુખે કરી, બામા નીજ ધેરે ગહ;

ઘરમાં તપાસીને જુએ, પુત્રી પતિ દુખન્યૂ યહ.

પતિ સામે ઉત્તર વાજે છે:—

તુજને ચર્ચો વેચી બધું, પૈસો હશે આ વાપરે;

બાળાના અંતરના ઉદ્ગાર:—

બાળા અંતરથી શ્રાપ દે, નિર્વશ જાગે માઆપનો.

કન્યા વિક્રમથી જ્ઞાતિની કોઈ શુભ પ્રવૃત્તિ વિદાસ પામતી નથી. દરેક અંગ કરમોઈ નાશ પામે છે. જ્ઞાતિની સેનામાં—કલ્યાણમાં પોતાનું કલ્યાણ સમાઈ જાય છે. માટે જ્ઞાતિદિન ચિંતકોએ સેવા બાવે બદાર પડતું જોઈએ.

કન્યા વિક્રમની અધમતા.

૧. કન્યા વિક્રમીનો બીજા પ્રાણી સાથે મુકાબલો.

સિંહ, વાઘ જેવા હિંસક પ્રાણી પોતાના બચ્ચાં ભરતાં સુધી જનન કરે છે. ત્યારે અધમ માઆપો દીકરીને વેચતાં દ્રવ્યની દરકર મિવાય દીકરીનાં બાવી સુખનો કશો ત્રિચાર મનુષ્યત્વ પામ્યા છતાં કરતાં નથી. એ શોચની વાત છે. વળી નીતિ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે, કે:—

વ્યાધાઃ શ્રેષ્ઠા મનુષ્યાણાં કન્યા વિક્રમકારિણામ્ ।

ને નિર્દયાઃ પરેશ્વેવ પુત્રાદિષુ દયા પરા ॥

જે માણસો કન્યા વેચે છે, તેના કરતાં પારાધિ હજાર દરજ્જે સારો કારણ કે તે બીજાં પ્રાણીઓ ઉપર નિર્દયતા વાપરે છે. પણ પોતાનાં સંતાન માટે તો દયા વાપરે છે. આ પ્રમાણે કન્યા વિક્રમી પારાધિ કરતાં અધમ છે.

મનહર.

પાપીજન ધન હરી, પુત્રીને કુવામાં નાખે;

રાખે ન લગાર બીક, અનાથના તાથની;

રહે પછી રાત દીન, થઈ દુઃખે ગમગીન;

વાગે બ્યારે દેવામાં, કરેશ કિલ્લે હાથની.

એવા જે અવાડી લોક, હોય તેને કાલ સંકેત;

આણી જન આપી ભામ, વડો નહિ કાલ કા.

તછને પરાપકાર, તમે મમ રાતિ બનો

કુમતિને કહે ચાલી ડાહો શીઠ પુદેકાં.

૨. કન્યા વેચાણથી મળેલા પૈસા ક્યાં સુધી રહેશે?

અધર્મોપાર્જિતં દ્રવ્યં, દશ વર્ષાણિ તિષ્ઠતિ ।

પ્રાપ્તે ચૈકાદશે વર્ષે, સમૂહં ચ વિનશ્યતિ ॥

અધર્મથી પેદા કરેલા પૈસા, ભાગ્યેજ દશ વરસ સુધી ટકે છે; અને અગીઆરમું વરસ થતાં પ્રગમનું પ્રાપ્ત કર્યું હોય તે સુધાંત અર્થ તણાઈ જાય છે.

માટે કહે છે કે:—

છપો.

તે દીકરીના કામ, કામ રહેવાનો રોગ;

દુઃખ દર્શાવે સખ, કહોજી મળ્યું જે કેને;

રક્ત લક્ષી છે એજ, *નેજ ધરમાં ના બાપે;

કરે કુળનો નાશ, દગાલગ કુમતિ થાપે

ચામ નામક પગલીને, તુર્ત તો ખુશી થાય છે;

નિકમ ધન આવ્યા પછી, હેય તે પણ જાય છે.

૩. કસાઇ કરતાં કન્યાવિક્રમની ફરતા.

કસાઇ દોરનો નાશીદે નાશ કરે છે, નેથી થોડું દુઃખ થાય છે વિક્રમી કન્યાને વેચી પરદે ઘેર રીયાવી રીયાવીને મારે છે કસાઇ હાડ, માંસ, ચામ, રક્ત છુટાં દેવે છે, વિક્રમી તે અધાંતે એકી સાથે વેપાર કરે છે. કસાઇ ખુદાને નામે હલાક કરી પથુ-પક્ષી મારે છે; વિક્રમી પોતાને માટે દગાલીથી કન્યા કળી મનુષ્યપ્રાણીને મારી નાખતા જેવુંજ કર્મ આદરે છે. કસાઇ જાહેરમાં વેચાણ કરી તાજગી ભાવ લાઈ કેઈને છેતરનો નથી. વિક્રમી ગુપ્ત વેચાણ કરી નવા, જાન, નગાંતણ, પનુ અને પોતાના અત્માને હગે છે.

૪. કન્યાવિક્રમીની દેઠ સાથે તુરના.

અત્યંતે સુએકાં દોરન માંસ ખાય છે, અને ચામ વેચે છે ને સાફ કરે છે. તેવાને અડવાળી અભડવાનું કાંઈ શાસ્ત્રમાં કહ્યું નથી તો પણ વણીશ્રમ અને કામ-ધંધાના ધર્મને માન આપી આભડછેડ માનેલી છે અત્યંત વર્ગે તે કમુચ રાખેલ છે. જ્યારે ખાસ મનુ ભગવનનાં કથનપર પણ મૂકનારા કેટલાક જૂદેના જીવતાં પ્રાણી (કન્યા) ને વેચે છે, અને તેના ઉપાર્જન વડે જીવે છે; તે કન્યાનું બક્ષણ કરતા તુલ્ય છે. જતાં પોતાને અવિત્ર માને છે. ખરી રીતે તેવાથી દૂર રહેવું ઘટે છે.

(૫) કન્યાના કલ્પનનો ઉપભોગ.—કન્યા વેચાણના દ્રવ્યથી જે ભોગ ભોગવવા તે પરાક્ષ રીતે કન્યાનેજ ભોગવવા બરાબર છે કેમકે કન્યા વેચી મળેલા ધન વડે ખીજની કન્યા કાપી તેને ઉપભોગ કરવાનો છે.

અન્યથા કન્યા વેચાણના ધન વડે શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ રસ, ગંધ, ક્ષેપ પાંચે છદ્મિઓને નવી નવી વિભાસી વસ્તુઓના હપથેએ વડે પ્રાપ્તીત બનાવવા છે. જેમકે, મકાન ભેરાં દાગીના ધડાવવા, ફનીથર ગોઠવવાં, દીકરા દીકરીઓને વરાવવાં, રંગરામ હાવવા વગેરે.

(૬) કન્યા વેચનારે મનુષ્યમાંના કયા વર્ગને છે ?
તે પર દર્શાવે :—

માનુર્વદતિ ચાંડાલી, અમક્ષામક્ષણી તથા ।

શ્વાન કપોલ પાનીયં, સીંચયંતિ પદે પદે ।

માનુશંકર નામનો પંડીત નાહી ધોષ ભરમ લગાવી, ત્રિપુંડ્ર કાટી ગામ બહાર શંકરનું પૂજન કરી ઘેર આવતો હતો તેને રસ્તામાં ચાંડાળણી મળી, તેની વિચિત્ર કૃતિ જોઈ કહે છે-કે હે ! “અમક્ષામક્ષ કરનારી ચાંડાલી ! તારી ચોનિ અધમ છે, પ્રાણીમાં કુતરાની જાતિ અપવિત્ર છે, તેથી વિશેષ તે બે ગંધાતી ખોપરીમાંના પાણીથી રસ્તે છંટકાવ કરતી જાય છે તેનું કારણ તો કહે ? ત્યારે ચાંડાળણી કહે છે કે :—

પરવ્રાત્તિ ઠરો યશ્વ, કન્યા ગો વેદ વિકળ : ।

યસ્મિન્માર્ગે ગતાસ્તેવૈ તન્માર્ગે પૂતયામ્યહં ।

પારડા આજીવિકાને તોડનાર, દીકરી, ગાય અને વેદનાં પુરતકને વેચનાર, એવા પુરૂષો આ રસ્તે ચાલેને ગયા હોય; અને તેથી રસ્તે અપવિત્ર થયો હોય, તેને આ મરેલા કુતરાની ખોપરીમાંના પાણીથી છંટકાવ કરી પવિત્ર કરે છું એથી મારા માથાપરનું જાત; જે મારો ધણી ખેતરમાં કામ કરે છે, તેને ખવરાવવાનું છે, તે અભડાય નહિ. આ સાંભળી જાતુ-શંકર સ્તબ્ધ થઈ ગયા. નીચું નિહાળી ચાલતાજ થયા. મનોમત ખોલતા ચાલ્યા—અહાહા ! ! કન્યાવિક્રયની કેટલી અધમ પરાકાષ્ઠા છે !

વેચાતી આણેલી કન્યા અર્ધાંગના પદને થોડ્ય નથી.

વેચાતી આણેલી કન્યા પત્ની કહેવાય નહિ.

કેમ કે :—

સર્વાવયવ સંપૂર્ણાં સુદૃષ્ટામુદ્રેજ્જર : ।

ક્રયઃક્રીતા ચયાકન્યા પત્નીઃ સા ન વિધાયતે ।

(મનુ.)

પુરૂષે કાંઈપણ ખોડવગરની અને સુશીલા સ્ત્રી સાથે લગ્ન કરવું. જે કન્યા પૈસા આપીને વેચાતી લીધેલી છે, તે વિધિપૂર્વક પત્ની થતી નથી. અર્થાત્ જ્ઞાનથી મળેલી કન્યા અર્ધાંગના થઈ શકે છે. ખરીદ કરેલી કન્યાને સતી, પતિવ્રતા, કે ગૃહિણી કહેવાયવાનો તેના પતિને અધિકાર નથી. તે એક વિશિષ્ટ પ્રકારનું વેચાતું આણેલું આણી (ગુલામ) છે. ચારાખીકે રીકે

ખરીદેલી ઉપભોગ કરનારી વસ્તુ માત્ર છે. ધર્મકાર્યમાં સમાવેશ થવા તે હકદાર નથી. દોર, હાંકર તથા બીજી નિર્જીવ ચીજોની સહાયતાથી જેમ સંસાર વહેવાર ચાલે છે, તેમ ઉપરોક્ત સ્ત્રી કામ આવે છે. ધર્મગ્રંથોએ જે સફળતાથી કંપનિ વહેવાર જોડવાનું બતાવ્યું છે, તેમાંનો કોઈ હેતુ વેચાણ કન્યા સાથેના વ્યવહારથી સિદ્ધ થતો નથી. આ પ્રકારના અધમ વિવાહથી થનારી પ્રભા કાળે કરી નીચ બુદ્ધિવાળી, આળસુ, અપીચવાન, પાપી ધર્મી પોષનાર, લુછી, પાંમળી, જુગારી, વ્યસની, વ્યભિચારી, સનાતન ધર્મના લોપવાળી, મૂર્ખ અને વર્ણસંકર થતી જન્મ છે. આખરે સમસ્ત માનિતે દેવસ થતો જશે અને કન્યાવિક્રયનો સડો નહિ કાઢવામાં આવે તો. માટે આ કામ કરનારનો લોપ થવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે.

કન્યા, એ માલમીલકત નથી.

સદ્ગૃહસ્થો! સમજો કે કન્યા એ બળવસ્તુ શાક-ખેતીનું નથી તે તો પ્રભુની સરજેલી પુરૂષથી બીજા નાંજરી વિભૂતિ છે તેનો ઉપયોગ માલ-મીલકતની પેઠે ન હોય આજે પુરૂષ જેટલા હક જાને અર્પણ સુધારકો મથત કરી રહ્યા છે, ત્યારે શાસ્ત્રોક્ત રીતે કન્યાને જે હક આ સંસારમાં મળવા જોઈએ, તેના ઉપર કુટુંબ ફેરવાતો જનવામા આવે છે. એ આપણી આધમતાનાં રૂપ છિન્નિ છે. કોઈ કહે છે ? :—

મનહર.

જુમિથી રસાણુ ગઈ, મેષરૂઢિ આછી થઈ ;
વિક્રમતા પાપે સત્ય, રસાવળ જન્મ છે ;
પ્રભુ કોપે રોગ જાગ્યો, ધરોધર અગ્નિ* જગ્યો,
અધમતા છોડો બધા, હવે હલ થાય છે ;
જેમ ગાયો મેંસો વેચે, તેમ વેચો દીકરીને,
મંડપે ફલાઈ બધા, શેનાં દાન આપો છો ;
કન્યા છે શુ શાક બાજી, દુઝળોમાં તાણુ ગાઝી,
પરદેશી માલ છે શું, મોંઘવારી જાગી છે ;
અંતરમાં હિતરીને, બંધુએ વિચારી જુઓ,
દયા માગી પાય પડો, પ્રભુ અનુરાગી છે.

કુળીવાન કોને કહેવા ?

૪૬ ચાણક્યમાં કહ્યું છે કે :—

નજારજાતસ્ય લલાટશ્રંગં, કુલમસુર્તેર્નચ પાણિપદં । યદા યદા મુંચતિ
વાક્પચાણં, તદા તદા તસ્ય કુલઃપ્રમાણં ॥

અભિચારથી ઉપલ થએલા પુરુષના કપાળમાં શીંગડું ઉમરું નથી; તેમ ઉત્તમ કુળથી જન્મ પામેલા પુરુષના હાથમાં પદ્મની નિશાની હોતી નથી પણ તેના બોક્ષવા (પર્તન) પરથી કુળની પરીક્ષા થાય છે. કહ્યું છે કે :—
તપો દમો વ્રહ્માવિત્તં વિતાનં, પુण्या વિવાહા સતતાભદાનં । યેષ્વેવલે
સમ્પુણા વસંતિ, સમ્યગ્વૃતાનીહ મહાકુલાનિ ॥

સારા સ્વભાવવાળો, વિવેકી, ઇદ્રિયોતે નિયમમાં રાખનાર, પરમેશ્વર ઉપર આસ્થાવાળો, દ્રવ્યવાન્, અમિહોત્ર રાખનાર, કન્યાવિક્રય નહિ કરનાર, અતિથિને અન્ન આપનાર એવા સાત ગુણે કરી સંપન્ન જે હોય તેને જુનું કુળ કહેવું. પણ—

અનિજ્યયા કુલિવાદૈ, વેદિસ્યોત્સાદનેનચ ।

કુલાન્ય કુલાં તા યાંતિ, ધર્મસ્યાતિક્રમેણચ ॥

(મનુ.)

જે કુળમાં યાગ, પુનર્ચન, ઇશ્વર પ્રીત્યર્થ દાન, ન થતું હોય, કન્યા-વિક્રય કરી અધર્મિત વિવાહ થતો હોય, સદાચારનું હિલ્લેલન થતું હોય, તો તે કુળનું કુલીનપણું જતું રહે છે.

આવા કુલમાં કન્યા દેવી નહિ. માટે કુલીન અને અકુલીન કાણુ છે તેનો સૌએ પોતાની મેળે વિચાર કરી કુલીન કુટુંબ સથે સંબંધ બેસવો. કેનકે-

ગુણાઃ સર્વેષાં પુજ્યન્તે પિતૃવંશો નિરર્થકઃ ॥

ગુણ સર્વે સ્થળે પુજાય છે. પણ પિતાનો કહેવાનો ઉચો વંશ પુણ્યોત્તો નથી. માટે ગુણવાનને કન્યા દેવી. પણ આણુ સંજોગોમા તો—

॥ સર્વેગુણઃ કાંચનપાશ્રયંતે ॥

અર્થા ગુણ લક્ષ્મીવાનમાં લુપ્ત પામે છે.

કન્યાવિક્રય કરનારનો ઉદ્ધાર થતો નથી.

(૧) કન્યાવિક્રયી કન્યાના દ્રવ્યથી પોતાનું પાપી પેટ ભરે છે, તેવા પુરુષાર્થવિહીન, બહુબળથી કમાવાની તાકાત વગરના, સ્ત્રી કરતાં પણ નપાવટ છે. સમસ્ત જગત તેને અધિકારમય લાગે છે, કોઈ દિશામાં શેર બાજરી કમાઈ ખાવા જેટલી નજર નહિ પહોંચતી હોય ત્યારેજ કન્યા વડાવતા હશે કે શું? કન્યાનું વેચાણ કરનારનું પ્રાવશિત્ શાસ્ત્રોક્ત રીતે આ જન્મમાં નથી. પણ મુઆ પછી સ્ત્રી રૂપે જન્મી આવતરને ત્યાં વેચાઈ; શ્વશુર ગૃહે ભોગવવા પડતાં દુઃખોનો અનુભવ લેશે ત્યારેજ દોષમુક્ત થશે. શાસ્ત્રો કહે છે કે :—

દીસકે નિંદકે ચૈવ, ચૌરીમગ્ન વ્રતે તથા : ।

નિષ્કાંતિ વિહિતા : શાસ્ત્રે, કન્યાવિક્રયજં વિના ॥

કોષપણુ પ્રાણીની દિસા કરનાર, નિદ્રા કરનાર, ચોર, વગનો ભંગ કરનાર. એવા પાપીનો ઉદ્ધાર શાસ્ત્રમાં લખેલો છે; પણ કન્યાવિક્રયના પાપથી છુટવાને કોષ ભગનું પ્રયશ્ચિત (મુક્તિ) આપવાનો શાસ્ત્રમાં નિર્ણય કરેલો નથી.

ગંગાયા : સ્નાનમાત્રેણ, પાપં ગચ્છતિ તત્ક્ષણાત્ ।

કન્યાવિક્રય કર્તૃણાં, ન ચૌદ્ધાર : કથંચન ॥

પતિવપાવરી ગંગામાં સ્નાન કરવાથી, સર્વ પાપ માત્રનો તરત નાશ થાય છે, પરંતુ કન્યાવિક્રય કરનારનો ઉદ્ધાર થતો નથી.

ગાયત્રી જપ કર્તૃણાં, તથા રુદ્રાભિષેકત : ।

બ્રહ્મહત્યાદિ દહેત્પાપં, કન્યાવિક્રયજં વિના ॥

ગાયત્રી જપ કરવાથી તથા શીર્ષલિંગ ઉપર અભિષેક કરવાથી બ્રહ્મહત્યાદિ મહાપાપથી, કોષપણુ સ્ત્રી પુરુષ મુક્ત થઈ શકે છે; પરંતુ કન્યાવિક્રય કરનારનો ઉદ્ધાર કરવાને તે સમર્થ નથી.

ગાયત્રી હરતે પાપં, જ્યંબકનોયુવદ્ધતે ।

અમયં રુદ્ર જાપેન, ન કન્યા વેદ વિક્રયૈ : ॥

ગાયત્રીનો જપ કરવાથી પાપ માત્રનો નાશ થાય છે. મૃત્યુંજયના મહામંત્રના જપથી આયુષ્યનો વધારો થાય છે. રુદ્ર ક્રિષેકથી અભય મળે છે. પરંતુ કન્યાવિક્રય તથા ઇશ્વર પ્રણિત વેદ પુરાકતા વિક્રયથી લગેલું પાપ કોષ ક્ષિપ્ત થઈ જતું નથી. આ પ્રમાણે શાસ્ત્રો પોકારીને કહે છે કે—કન્યા વિક્રય કરનારનો ઉદ્ધાર નહિ થાય પણ જેને શાસ્ત્ર માન્ય નથી તેને તો જ્ઞાતિએ બધારથી પૂરક રોકવાની જરૂર છે.

કન્યાનું મુદય લેવું તે મહાપાપ છે.

ભગવાન મનુ કહે છે કે :—

આદ દીત ન શૂદ્રોપિ, શુલ્કં દુહિતરંદદન્ ।

શુલ્કં દિ ગૃહ્નન્ કુરુતે છલ્લં દુહિતૃવિક્રયમ્ ॥

અર્થાત શૂદ્રે પણ દીકરીને પગથાપીને તેનું મુદય ન લેવું જોઈએ તો પછી દિનિતિ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી ને વૈશ્યથી તો લેવાયજ કેમ ?

કન્યા યા વિક્રયો નૈવ, કર્તવ્ય : ક્વાપિ કેનાચિત્ ।

બ્રાહ્મણેન વિશેષેણ, યત્કર્તા યાતિ રૌરવં ॥

(મનુ.)

કન્યા વિક્રય કોષમાં કરવો નહી. તેમાં વિશેષ કરીને બ્રાહ્મણોએ તો નહિ કરવો કારણ—કન્યા વિક્રયનો કરનારો રૌરવ નરકનો અધિકારી થાય છે.

દેવ, અગ્નિ, બ્રહ્મા, આર્ય અને યાત્રી જનોની સમક્ષે કન્યાદાન દેનારો કન્યા દેવાનો આકલ્પ કરે છે. દાન લેનારો દાન લે છે. આ રીતે અને પક્ષનાં બંધને કૃત્રીને યુગલ કરે છે. કાઠમાં ન્યાયાધીશ સામે પ્રતિજ્ઞા કરી સાક્ષી, વાદી કે પ્રતિવાદી ખોટું બોલે તો લેને શિક્ષા કરાવેલી છે. જ્યારે પૈસા લીધા છે છતાં; દાન દેવા-લેવાનો નાદકી પાઠ અજ્ઞ-નારને સાચો ફિટકાર આપે છે કે :—

હૃદયં મક્ષતિ માતા પિતરઃ શિર ઇવચ ॥

બાંધવા : પાણિ પાદૌચ કથિરંત્વિતરેજના : ॥

જે કન્યાદ્રવ્ય લે છે તે માતા, કન્યાનું કાળજું ખાય છે આપ (કાકા વગેરે) માથું ખાય છે. બાઇઓ તેના હાથ પગ ખાય છે, અને લગ્નમાં જમવા—રમવા જાય છે, તે, કન્યાનું શિર પીએ છે

અલ્પેનાપિ હિ શુલ્કે ન, પિતા કન્યાં દદાતિયઃ ।

રૌરવં बहु वर्षाणि, पुरीषं मूत्रमश्नुते ॥

કન્યાનો આપ કન્યા આપવા બદલ થોડા મળુ પૈસા લે તો ધણી વર્ષ સુધી રૌરવ નામનું નર્ક ભોગવે છે. અને ત્યાં રહ્યા રહ્યા મળામૂત્ર બક્ષણ કરે છે.

मातानास्ति पितानास्ति, नास्ति बंधु सहोदराः ।

त्रयस्ते नरकं यांति, कृत्वा दुहितृ विक्रयं ॥

જે કન્યાવિક્રય કરે છે, તે માતા, માતા નથી; પિતા, પિતા નથી; બાઇઓ, બાઇ નથી, કુટુંબીઓ કુટુંબી નથી; તે સર્વે નરકના ભોગવનાર, થાય છે. તાર્પણ કે સૌ નાણાંનાં સગાં છે

भक्षितं चाणुमात्रंयत्, कन्या विक्रयजं धनम् ।

सकुलं तं गृहीतारं नरकं नयात ध्रुवम् ॥

કન્યા વિક્રયથી મેળવેલું ધન કીચિત્ માત્ર જે કાકા બક્ષણ કરે છે તે પોતાના કુટુંબ સહિત નિશ્ચય નરકે જાય છે.

कन्यावित्तं गृहे द्यौवै, नरके निषसेक्षिम् ।

तदुस्पन्नं फलं भुक्त्वा, पुनश्चांढाळ तां व्रजेत् ॥

દોકરીના પૈસા ઉપજાવનાર ધણી કાળ સુધી નર્કમાં પડે છે અને ત્યાંની પીડા ભોગવ્યા પછી ચાંડાળને ઘેર જન્મે છે.

आमिषं चर्मजं वारि, आमिषं प्रेत भोजनं ।

आमिषं शूद्र शेषाक्षं, कन्या द्रव्यं तथामिषं ॥

ચામડામાં બરેલું પાણી પીવું તથા ગ્રેતાળ બક્ષણ કરવું, શુદ્ધું ઉચ્છિષ્ટ અન્ન ખાવું; એ બધું માંસ ખાધા બરાબર છે. તેજ રીતે દીકરીને વેચી તેનો પૈસો ખાવો એ પણ માંસ બક્ષણ બરાબર છે.

કન્યા વિક્રયિણો યેચ, ગુરુ દારામિલાષિણઃ ।

તિષ્ઠંતિ નરકે ઘોરે, કુંભિપાકે સર્વથા ॥

કન્યા વિક્રયનો કરનાર તથા ગુરૂની સ્ત્રીઓ અભિલાષી, અનંત કાળ સુધી મહા ઘોર કુળી પાક નકમાં પડે છે.

ન કન્યા યાઃ પિતા વિદ્વાન્, ગૃહ્યાચ્છુલ્લક મળ્વપિ ।

ગૃહ્ણન્છુલ્લકં દિ લોમેન, સ્યાન્નશેષત્ય વિક્રયી ॥

(મનુ)

કન્યાના વિદ્વાન પિતાએ આશુ માત્ર પણ મૃત્યુ લેવું નહિ, અને જે લે. બધાં લે, તે એ માણસ છોકરાંને વેચનારો કહેવાય છે.

સ્ત્રી ધનાનિ તુયે મોહાદૃપજીવંતિ વાંઘવાઃ ।

નારીયાનાનિ વસ્ત્રં વા, નેપાપાયાંત્યજોગતિષ્ ॥

(મનુ.)

જે બાંધવો સ્ત્રી ધનને લેઈ કે સ્ત્રીના વાદન કે વસ્ત્રને લેઈ તે વડે જીવે છે, તે પાપી પુરુષો અધમ ગતિને પામે છે. ઉપર લખ્યા મુજબ શાસ્ત્રના અનુવેશ બગ છે. કન્યા વિક્રયી એ ભયની અવગણના કરે છે. તેને તો આ ભયનાં જ્ઞાતિ બદ્ધિષ્ઠકાર કે બીજાં પાયશ્વિતથી ભય યુક્ત રાખવા જોઈએ તે સિવાય અન્યથા ઉપાય નથી.

કન્યાનું વેચાણ કરાવવામાં જે માણસ દંડાસ્તી* કરે છે તે પણ પાપને પાત્ર છે તેમ સૂત્ર ગ્રંથો કહે છે.

આવા દંતાવળારોને માટે શિક્ષા યોગ્યની થતે છે.

બાળાનો આશીર્વાદ મેળવે તેને સંતોષો.

(૧) પુત્ર પુત્રી રૂપી બંને આંખો માખાપને સમાન છે. એવી સમાન અને સુદૃઢ નજરે આપણા કુર્વજ્ઞેએ સંસાર ચક્ર અને સમાજ અંધન નિયમિત તથા સુખ પૂર્વક ચલાવવાના અનેક નિયમો યોજવાની-સાથે વિચાર પૂર્વક પુત્ર અને પુત્રીના હિતનો સરખો હક માતી માર્ગ ખતાવેલો છે. બદક પુરુષ કરતાં સ્ત્રીને પ્રાધાન્ય વદ આપેલું છે. જેમ ધાર્મિક કાર્યમાં પુરુષ ડાબી ને સ્ત્રી જમણી બાજુએ બેસે છે, લખાણમાં સ્ત્રી પહેલાં ને પુરુષ પછી લેખાય છે. જેમકે:—સ્ત્રી-પુરુષ. પ્રશુર્ના નામો પહેલાં તેમની પત્નીનાં નામો અગ્રપદે શોભે છે. જેમકે:—રાધા-કૃષ્ણ,

સીતા-રામ, હામા-મહાદેવ, લક્ષ્મી-નારાયણ, વગેરે. આ પરથી સહજ સમજી શકાય છે કે સ્ત્રી વર્ગને વધારે માન આપવામાં આવ્યું છે સ્ત્રીરૂપ દેવ-માંથી દેશના મહાન રત્નો પડ્યાં છે જે વડે ભારત પ્રદેશ પોતાની ઉન્નતતા અને ગૌરવ જગત સામે શોભાવી રહ્યો છે. આવા વીર નરો વેચાણ કન્યાના પુત્રો હોઈ શકે નહિ. તે તો કલંક છે. માટે કન્યાવિક્રમ ચાર્યાંક કે નાસ્તિક વાદ છે. વેદાંતવાદ નથી. જેને અપિ મુનિઓએ સુવ્રતાની મુર્તિ માની મનુષ્યમાં પ્રથમ પદ આપ્યું છે તેવા સ્ત્રી વર્ગને હરકોઈ રીતે સુખ, શાંતિ ને સ્વતંત્રતા (શાસ્ત્રે નિર્દેશ કરેલી હદ સુધી) આપવાં એ આપણી ફરજ છે.

(૨) વડીલોપાછીત મીલકતમાં બાહ્યોના સરખા હિસ્સા પડે છે જારે કન્યાને કેમ જાગ મળતો નથી એવું ચાંદી સમજવાળાં કહેતું હોય તો એવું કથન અરથાને છે કેમકે પુત્ર કરતાં પુત્રીને ધરતી માલકતમાત્રો હિસ્સો અમુક પ્રમાણમાં મળી રહે છે. ટુંકામાં કન્યાનું દાન કરતી વખતે દાન તરીકે દાગીનો કે રોકડ આપવું પડે છે. સારથી માડી કર-કરી આવર સુવાવડ, પસલી, વાર-તેલવારે તથા તેનાં ઊંધાં-છોકરાંને કપડાં-સત્તા, મામેરુ વગેરે અને હંવટ મરતી વખતે કમખા તથા ગૌરણીતા ખર્ચ તુલાંતી રકમ હપ્તે હપ્તે મળતી રહે છે. સિવાય તેના પુત્ર પરિવારને અપાતો કેળાણી વગેરેનો આશ્રય જેનાં કેટલીકાર કન્યા વધારે મીલકત બાહ્યોના કરતા મેળવતી રહે છે.

(૩) કન્યાને એકી સાથે જાગ આપી દેવામાં આવે તો કદાચ જમાઇ કમાવાને અશક્ત હોય, ઉઠાઉ હોય, કરજવાન હોય, તો દીકરીને આપેલી મીલકત થોડા વખતમાં વેડેરી નાખે છે. વળી મા-અપ પોતાના ઘરમાં જુદો જાગ કાઢી રાખી મુકે તો કોઈ અણધારી મકત વેળા વપરાઈ જાય તેમજ પોતાની હંયાતી બાદ દીકરા અકર્મી નીવડે તો બેનનો જાગ ઉઠાવી જાય ખીજું સાસુ સસરાને એ હિસ્સો આપવામાં આવે તો તેનો બરોસો નહિ, તેથી કમશાં હિસ્સો મળતો રહે અને દીકરી દુઃખી થાય નહિ એવી યોજના સંજાણ પૂર્વક રાખી છે. હવે કહો કે કન્યાને આટ-આટલી રકમ-માન અકરામ આપવામાં આવે છે, એવું ધારણ ઘડનારા મૂર્ખ કે કન્યા વેચનારા મૂર્ખ ?

(૪) કન્યાને પ્રસન્ન રાખવા બગવાન મનુ કહે છે—

શોચંતિ જામયોયત્ર, વિનશ્ય ત્યા શ્રુતસ્કલે ।

નશોચંતિ તું યત્રેતા વર્ષતે તાદિ સર્વદા ॥

જે કુળમાં સ્ત્રીઓ દુઃખી અને શોકાગ્રસ્ત રહે છે તે કુળનો અલસ નાશ થાય છે. તે જ કુળમાં સ્ત્રીઓ પ્રસન્ન રહે છે, તે કુળ કશી વધાર રહે છે.

યત્રનાર્યાસ્તુ પૂજ્યન્તે રમન્તે તત્ર દેવતા
યત્રેતાસ્તુ ન પૂજ્યન્તે, સર્વાસ્તત્રા ડ કઢા : ક્રિયા ॥

(મનુ અ. ૩)

જે કુળમાં સ્ત્રીઓનું સન્માન થાય છે તે કુળ ઉપર દેવ સંતુષ્ટ રહે છે. અને જે કુળમાં સ્ત્રીઓનું સન્માન થતું નથી તે કુળની તમામ યજ્ઞ આદિ ધર્મક્રિયા નિષ્ફળ ગય છે.

જાનયો યાંતિ મેહાનિ શાપંત્ય પ્રતિપૂજિતાઃ ।

તાનિ કૃત્યા હતાનાંવિ, વિનશ્યન્તિ સર્વંતતઃ ॥ (મનુ)

સ્ત્રીઓ જેને દુઃખથી હાથ હાથ, ઇલાદિ અજીવકે સાપ દે છે, તે અદસ્થોનું કુટુંબ સર્વ પ્રકારે જલદીથી નાશ પડીને નાશ પામે છે. જેમ કૃત્યા એટલે કાંઈ ન કરવાની ક્રિયાઓથી કુળનો નાશ થાય છે તેમ

કન્યાપ્યેવં પાલનિયા, શીક્ષણીયાતુ યત્નતઃ ।

દેવાચરાય વિદુષે, ધન રત્ન મમાન્વિતાઃ ॥ (મનુ.)

કન્યાનું દીકરાની પેઠે પાલન કરવું, તેને મહેનત કરી સદ્ગુણી બનાવવી તથા ધન અને રત્ન સહિત વિદ્યાનું વગ્ને આપવી.

આ પ્રમુખે કન્યાને પ્રમુખ રાખવું શસ્ત્રો સુચરે છે. વળી કન્યાને સાસરે મોકલતાં તેના અધુજનો જમાઈને શી શીખ આપે છે? કહે છે કે:--

શિખરિણી.

જે રીતે બહુ માનમાં સુખી રહે, અધુ જનો આપથી,
તે રીતે તમ પાળજો યુવતિને, સામાન્ય સત્કારથી,
તેથી પ્રાપ્ત થવો વધુ ઉદ્ય તો, છે ભાગ્ય આધીન રે,
ના બોલાય વિશેષ એ વધુ તણા, અધુજનોથી ખરે.

કન્યા વિક્રમ અંધ કરવાના ઇલાજો.

(૧) કન્યા વિક્રમ થવામાં કેટલાક શ્રીમંતોનો હાથ છે, મારે તેને ખેસા આપી કન્યા ન લેવા સમજાવવા. સ્વાર્થમાં અંધ બનતાં તેઓ સામાન્ય વર્ગની આજીજીની દરકાર ન રાખે તો સામાન્ય તથા ગરીબ વર્ગે ધારા બાંધી પોતાની કન્યા શ્રીમંત વર્ગમાં દેવી અંધ કરવી. કન્યા વેચનારાને શામ, દંડ ને દડીલથી સમજાવવા. નણાં મળવાના લોકો તે ન માને તો તેની સાથે ભગતાં તેનાં સગાં વહાણને અસહકાર કરવા પ્રેરણા કરવી. આમ બનવું પણ અસંભવિત છે. છેવટના ઉપાય તરીકે

કન્યા વિક્રયી ને સમસ્ત જ્ઞાતિના અગ્રેસરોના અનુમોદન સાથે કરાવે. ધડી નાતથી બહિષ્કાર કરવો જોઈએ પણ :—

(૨) કન્યા વિક્રય થયો છે કે નહિ તેના સાક્ષી પુરાવાના અભાવે બહિષ્કાર કરવા જતાં કાયદાની ચુગલમાં સપડવું પડે છે ત્યારે કરવું શું ? કન્યાના નાણાં જાહેરમાં લેવાતાં દેવાતાં નથી. પણ તે જાણવાનું સાધન અનુમાન કે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ છે. જેમકે :—શ્રીમંતને ત્યાં કન્યા લીધા વગર કન્યા દેવી. પોતાના પિતરાઈ કે કુટુંબના વર વરાવી દેવા નહિ. ધન ખલ્યા પછી તરતમાં ઘરની રિદ્ધિ સિદ્ધિ અને વૈભવમાં પ્રકાશ દેખાય. જેમ- નર્તી મકાન લેવાં કે ચણુતી, કરજ મુકન થવું, પૈસા આપનારે પોતાનાં મકાન કે દાગીના વેચવા, કરજ વાજાંની ખર્ચ ઉપરાંત કરવું, આ રીતે થવું જોવામાં કે જાણવામાં આવે; ત્યારે માનવું કે કન્યા વિક્રય થયો છે. સિવાય કોઈને મોંઘેથી વાત જાણવામાં આવે. હવે આવી રિયતિ ઉપરિચિત થાય ત્યારે નાતે પંચ નીમવું, પંચે ફેંસલો દેવો. પંચ થવા કાંઈ હામ ન બીડે અથવા પંચનો ફેંસલો કન્યા વિક્રયમાં ભાગ લેનારા કબુલ ન રાખે તે; જેને કન્યા વિક્રય કરનારા પર તિરસ્કાર છે, તેઓએ તેના પ્રાપ્ત મુજો કોષ રાખવો. તેની સાથેનો પોતાનો વહેવાર તોડી નાખવો. જ્યાં જ્ઞાતિ સમુદાય એકઠો થાય તેવા સ્થળે આ વિષય પર પુરનો ઉદાપોહ કરવો. આવા કૃત્ય કરનારનાં બળને હરેક રીતે તોડી પાડવું. જ્ઞાતિનો મોટો ભાગ કન્યા વિક્રયથી નારાજ હોય તો શ્રીમંતોનું ગચ્છું નથી કે તેનો પક્ષ ફાવી જાય.

(૩) કન્યા વિક્રયથી દૂર રહેનારા ધણા શ્રીમંતો છે તેમને આપણા પક્ષમાં લેવા મથન કરવું. તેમની ગ્રેરજાવી કેવળરામ માવજી ઔદીચ્ય બોડીંગ જેવી સંસ્થા નિભાવવામાં આવે છે તેમનાં વડે જ્ઞાતિ ક્ષિતનાં અન્ય કાર્યો થાય છે. માટે તેવા કુળ બૃષણને આપણા પક્ષમાં લેવા. તેમની મદદ વડે કન્યા વિક્રય કરનારા વિપક્ષી શ્રીમંતોને સમગ્રવવા પ્રયત્ન વાન થવું.

(૪) કન્યા વિક્રયના ચાલને નાણુદ કરવા છત્તનારે થોડીવાર પોતાના સામે નાતવું ચિત્ર રજુ કરવું. પછી તપાસી જોવું કે કન્યા વિક્રય કરવામાં મારાં સગાં સંબંધીઓ કેણુ કેણુ છે? જેટલા નથી તેટલાને ખાનગી પત્રથી પૂછાવી જોવું કે, તમે કન્યા વિક્રય કરનારાની તરફેણમાં છો કે વિરુદ્ધમાં? કન્યા વિક્રય નહિ કરવાની તરફેણનો જવાબ આવે તો તે જવાબી સહી સાથેનો ધારો ધરવો. એ રીતે આપણાં, પોતાનાં બીજાં સગાં સંબંધીને પૂછે. એમ ઉત્તરોત્તર પૂછાવીને જોતાં કન્યા વિક્રય કરનારા જુદા તરી આવશે, તેટલાને અને ઠરાવમાં ભાગ ન લે તેવા કુટુંબનો વારો જુદો પાડી દેવો. પણ હરેક પ્રકારે, મને તેટલા જોજામે, ને જોજે કન્યા વિક્રય

રૂપી વિષતે નાત રૂપી ગંગાના પવિત્ર પ્રવાહમાંથી મથન કરી બુદ્ધ પાડી નાખવું.

(૫) કન્યાને પરણાવવા જેટલી જેની ત્રેવડ નથી તો તેણે શું કરવું? હજાંત;—એક વિધવા આઠ કે અપંગ પુરુષ છે તેને તણ કન્યા છે. લેખ કરવા લાચકતી છે; પણ નાણું નથી. તેને મમણે નાતની પરવાનગીથી વરવાળ એ લક્ષ્મીને અર્થ નાતની રજીઆતે ઉપાડી લેવો પણ કન્યા નિમિત્તના અર્થની એક પાંચ કન્યાના માવતરના ઘરમાં નજ પેમવા પામે. બીજું, શાંતિ ફંડ ઝોલવું, તેમાંથી કન્યાને પરણાવી દેવી, વિધવાને મદદ દેવી. વળી વિધવાએ દેર-જેડનાં છોકરાં વરાવી દેવાં. અને તે બાંસ તેઓએ લક્ષ્મીને અર્થ ઉપાડી લેવો. પણ અરે? વાસ્તવિક તો આપણી નાતમાં વિધવા કે અશક્ત કરતાં મરોહદાર મુઝાળા કન્યા વેચવાનાં અઘોર કર્મ અદર છે નાંટ નવ યુવકો, શાંતિ કન્યા ભાંતી સજાઓ! એવા નહોરનાં વજ્ર સમાં કઠોર હૃદયનું હૃદય કરી પુણ્ય જેનાં કામળ બનાવવા કટિબદ્ધ થાઓ.

શાદુલ.

કન્યા વિક્રય દૂર કર્મ જગમાં, વિસ્તાર થાતું ગણી
હોયે દુર્ભાગ બાલ. વાર કરવા થાઓ સદા અમગી,
પુત્રી, ગાય સપાન ભગી જરને ખર્ચો કરો સાહવા,
તોને આ પુણ્ય કાર્ય આપ મનની, મુઝાળ પુરે ધધરા.

(૬) નવ-દશતો બેઠ કાઠી નાખવાની અનિવાર્ય જરૂર છે. દસ ધર વળી નવ ધરથી આચરમાં ઉતરવા લાગ્યા. તથા કન્યા આપી કંચન લેવા લાગ્યા. હવે તેઓએ વીરપુર મુકામે બંધારણ બાંધ્યું છે. તેથી તે વર્ગમાં કેટલોક સુધારો થયો છે આપણા નવ ધરમાં પણ આજના જમાનાને યોગ્ય ધંધા-પણીનાં યુવાપાત્રી આચાર અને ધર્મમાં શિષિલતા જોવામાં આવે છે. કન્યા વિક્રય શરૂ થયો છે. તો નવ-દશમાં શો બેઠ હવે રહ્યો છે. કે દસ કરતાં નવ ચઢિઆતા છે તેવું માનવું જોઈએ માટે બંને વર્ગને એક કરી શાંતિનું સાંકડું કુંડાળું વિસ્તારી વિશાળ બનાવવું.

કન્યા વિક્રય રૂપી બીજ રોપાઈ ચુક્યું છે, તેને ખાતર અને પાણી આપી ખરદાસ કરનાર સજ્જનો (૧) બહાર પડતા આવે છે જેથી બીજમાંથી નવા અંકુર ઉદ્ભવી નવ પ્રકારીત થતું જોવામાં આવે છે. હજી તે વૃક્ષ બાળ સ્વરૂપ ને કુમળી વયમાં છે. તે મોટું થતાં પડેલાં તેવું મુગમાંથી એવી રીતે હેઠન કરી નાખવું કે રૂપીથી તે ઉમવા પામેજ નહિ, અને જેટલાં નવાં બીજે દેખાતી બોયવતાં જોવામાં આવે તેનો સર્વશઃ ત્યાગ કરવો તેજ

તે ચાલ બંધ થશે. આતુ થવા માટે નજ-દહનો અંતર પદ કાઢી નાખશે ને યાત્રિનું ક્ષેત્ર વિશાળ કરવું, પુત્ર-પુત્રીને કેળવણી આપી સંસ્કારી બનાવવાં. ચાલુ જમાનામાં તો હવે મુશ્કેલીજ નોતર્ય છે. જો છોકરા બપોરો ગણે તો ઘેર બેઠા વર શેષતાં કન્યા દેવા આવશે મનને. હઠ સંકલ્પ કરવો કે ગમે તેવી અપત્તિમાં દીકરીના દોકડા લેવા કે તેના ઉપભોગ કરવો તે ગંભીર ખાવા બરોબર છે. બોવા પ્રતિજ્ઞાવાનને શ્રીયંદ્રમૌલીશ્વર સત્વર સદાવળા આપશે. તેનાં સારાં કૃત્યની દીકરી ભેવા-દેવાનું રચન મળી રહેશે. માટે એટલી રાખો, દીકરાને કેળવણી આપ્યા છતાં કન્યા ન મળે તો ભાગ્યાધીન થાઓ. પશુ સાટાં અને કન્યા વિક્રય બંનેથી દૂર રહો! એ અંતરના ઉદ્ધાર!

(૭) ફેલાક ડોળ કરી એવી ઇચ્છાની પેમા લે છે કે :—વર મોટી ઉમરનો છે, કન્યા નાની છે. ભાતીમાં કન્યાના પતિને કામ થાય તો શું ખાય? તેથી ભવિષ્યમાં કન્યા દુઃખી ન થાય તે ખાતર પદ્ધત્ત મુકાવીએ છીએ! પશુ આ પૈમાનો તેવો ઉપયોગ થતો નથી. પડેવેની કન્યાનું છુટ્ટ ઇચ્છવું તે માફ ક્યાંની થાય? એ જાણુ નથી કે દરેકને માથે સમર્થ માલીક છે. જે દાંત આખતર છે તે ચાલુ ખાંપી રહેશે આવા સિદ્ધાંતને ખનમાં ન ઠસારી કન્યા વિક્રયને છોડાવો.

(૮) લક્ષના ખર્ચમાં સુધારો કરો.

હાલમાં સમુરતું ચણવવામાં લુગડાં લતાં તથા દર-દાગીનાનો જે ખર્ચ કરવો પડે છે, તે એટલી દહે વધી ગયો છે કે સામાન્ય તેમ ગરીબ વર્ગની તે ઉપડતો નથી. તેથી કરજ કરીને અથવા કન્યા વેચીને ખર્ચ પુરો કરે છે. ત્રેવડ ન હોય છતાં દેખાવ કરવા શ્રીમંતની દારમાં ઉભું રહેવું પડે છે. આથી ઘણાં કુટુંબો પામમાલ થાય છે. પુત્રને કેળવણી અપાતી નથી, અને કેળવણીના ખર્ચને કાપવાર કુંવારી જાંદગી કાઢી પડે છે. માટે સમુરતાનાં લુગડાંલતાં તથા દાગીના ચઢાવવામાં માપ રાખવું જોઈએ. લક્ષના ખર્ચમાં દિન પર દિન વધારો થાય છે તે કન્યા વિક્રય વધવાનાં ભાષી ચિન્હોનું સ્પષ્ટ સૂચન છે માટે તે ઝાઝો કરી નાખવો જોઈએ.

મરણ પ્રસંગનો ખર્ચ ઝાઝો થઈ ગયો છે. તે ખુશી થવા જેવું છે, પણ તેથી યાત્રિ (વગર ખર્ચે નવ ઘરનાં નોતરાં મળતાં) બેગી થઈ જે ચર્ચો કરતી તેથી જે લાભ થતા તે ખર્ચ થયા. તો હવે ખાસ સંમેલનો બરી યાત્રિને ઉપકારક ભર્યે કરતાં રહેવાની પ્રથા ચાલુ કરવાની જરૂર છે.

(૯) “દેખો એ દેશતથી રહે કવિ સામગ્રી” તેમ બીજી ઉલટી યાત્રિના દાખમાં લખો.

લુહાણા યાત્રીમાં મરણ-પરણનાં ખર્ચ બહુ કમી થયાં છે. તે બચત
ખંધા રોજમારમાં રોકાતાં કમાણીમાં વધારો કરતા રહે છે.

યા સહી અગાઉ તેઓ કાચળા ફેરવતા, પોઠ હાકતા; આજ તેઓ
મકાં, ને શહેરમાં સુખી જીવન ગાળે છે. લક્ષ્યાધિપતિ થતા જાય છે. તે
તેનાં સુકુંલનું ફળ છે. અને તે એકજ :—કન્યા-વિક્રમ બધ. એટલુંજ
નહિ પણ-દીકરીના ધરતું પાણી પણ ન ખપે. તો બુઓ! પ્રભુની તેના પર
કેટલી મહેર વરસતી રહી છે. ત્યારે આપણે ક્યાં ઉભા છીએ? એ પુન-
ર્જન્મ કરનારી યાત્રીના ઉચ્ચતમ ઉદ્દેશો જોઈ આપણે નીચું જોવાનું છે.
આપણે હવે બ્રાહ્મણ (જેમાં સર્વ ગુણ સમાપ્ત જાય છે તે) કહેવનું અભિમાન
શું જોઈ રાખીશું? કાંઈ ત્રેવડ ન હાય તે: દર્શનાં છત્રીડીયાં કરી કન્યાને
લાયક પતિ જોડે (ગાંધવે લક્ષ્મી) પરણાવી દેવાનું શાસ્ત્રો કહે છે.

ભુજંગ.

પથ—

લહે લાવ ખોટા મહા મૂર્ખ મોટા;

મગ સાથ જે મેળવે પુત્રી જોટા;

પંચી પોક મટા રહે રાત દાંડા;

લગાઇ તણે જગશે ત્યાં ભવાડો.

(૧૦) શ્રીમંત અપુત્ર હોય, સામી કન્યા આપવાને હોય નહિ;
ત્યારે છતે પેસે નિર્વંશ મરે; તો તે પેમા શુ કામના? એવો કોઈ પ્રશ્ન
કરે છે. તેને જવાબ એકજ છે કે—નાગર કામનો દાખલો લો; તે નાતમાં
એક પત્ની હોય, શ્રીમંત હોય; પુત્ર પરિવાર ન હોય તોપણ તે લાલસા
તૃપ્ત કરવા બીજી વાર પરણી શકવાને નાતને પ્રતિબંધ નેને રોકે છે.

આપણી નાતમાં કોઇનો વંશ જતો હોય તો તે ખાતર પરનાતની
(ઝાલાવાડી, ઓભડીયા કે ચારણીયા તડની) કન્યા લાવે તો તેમાં બહુ વાંધા
જેવું નથી, પણ કન્યાના વાલીને દ્રવ્ય તો આપવું પડશેજ. આપણો
સિદ્ધાંત ત્યાંજ આવી વિરામ પામે છે નહીં. વળી હલકા કુળની છોકરીઓ
નાતમાં બગવાથી તથા તેવાં સંતાનેથી આપણી ઉચ્ચગણતાનો લોપ થતા
સંભવ છે. માટે આવાં કામનો નિકાલ કરવાનું કામ નાતના શુદ્ધિશાળી ને
હિતેચ્છુ જનનું છે. મેં તો મારી અદ્યપતિ પ્રમાણે મારા આત્માના જે
વિચારો છે તે દર્શાવ્યા છે.

ઉપસંહાર.

“દીકરી ને ગાય દોરે ત્યાં જાય,” એવડ આટલું બોલવા સાથે
એકમ્ય લાગે તો ગાય (પથ) ની પેડે કન્યા (મનુષ્ય) ને પથ જેવું આત્માના
જ્ઞાન વખતનું પ્રાણી બની હોવા કુવામાં કિતારી દો વા તેમજ સુખ-દુઃખને
વિચાર કરી સુખી થાય તેવે કથમે આપે, ને તેજ મનમન સાધી લેએ :—

માતા યદિ ચિવં દદાતુ, વિક્રણાતિ પેતા સુતં ।
રાજા હરતિ સર્વસ્વં, તત્રકા પરિદેવના ॥

માતા પોતાના બાળકને વિષપાન કરાવે, બાપ ઓકરાને વચે, શા
બધું ભૂટી જાય, તો તેની શરીરમાં ક્યાં જઈ કરવી? તાતપર્યે કે, શાદેશી તેજ
વેરી થાય, વાડ ચીજડાંને મળે, ત્યારે ઉપાય શો? ઉપાય એજ કે-શાતિ
જતોએ તન, મન, ધન અને જ્ઞાનથી કન્યાવિક્રયીને પાપના પુજા એકઠા કરતાં
અટકાવવા.

અભ્યર્થના.

આ કન્યા વિક્રય નામનો વિષય લખવાનો પ્રસંગ મને અનાયાસે
પ્રાપ્ત થયો તેથી આપું શાતિ હિતનું કાર્ય હાથ ધરનારા મારા શાતિ બંધુને।
આ રથળે ઉપકાર માનું છું. શ્રી મહેશ્વર તમને તમારા સત્કાર્યમાં સહાયતા
આપે। શાતિ અર્થે અંતમાં પ્રાર્થના:—

ૐ શમોમિત્ર : શંભરુણ : । શમો ભવત્વર્યમા ।

શંભુ ઇન્દ્રો વૃહસ્પતિ : । શંભો વિષ્ણુ રુદ્રક્રમ : ॥

નમો બ્રહ્મણે ॥ ૐ : શાન્તિ : શાન્તિ : શાન્તિ : ॥

મિત્રદેવ અમને સુખ કરનારા થાઓ, વશુદેવ અમને સુખ કરનાર
થાઓ, અર્યમા અમને સુખ કરનારા થાઓ, ઈંદ્ર તથા વૃહસ્પતિ અમને સુખ
કરનારા થાઓ, ને વ્યાપક પરમાત્મા (વિષ્ણુ) અમને સુખ કરનારા થાઓ.
બ્રહ્મને પ્રણામ.

॥ इतिशिवम् ॥

૧ી ઐદીઅ્ય ખરેડી બ્રહ્મસભા કરાંચી.

— ઉદ્દેશો. —

- (૧) યાત્રિની ઉત્ખતિના અર્થે યોગ્ય કાર્યને અમલમાં મૂકવું.
- (૨) યાત્રિમાં સામાજિક અને ધાર્મિક યોગ્ય સુધારાઓ કરવા.
- (૩) દેશમાંથી આવતાં યાત્રિજનધુઓને સહાયતાની જરૂર હોય તો સભાએ સહાયતા કરવી.
- (૪) અનાથ યાત્રિજનધુઓને અને અનાથ વિધવાઓને સહાયતા કરવી.
- (૫) અત્રે અને દેશમાં સમસ્ત યાત્રિમાં ઐક્યતા કરવા સભાએ પ્રયત્ન કરવી.
- (૬) કોઇપણ યાત્રિજનધુ કોઇક બીજારીના અકસ્માતમાં સપડાય તેની સારવાર વખેરેની સહાયતા કરવા પુરતી કોશીલ કરવી.

ઔ૦ ખરેડી બ્રાહ્મણ બંધુઓની જાહેર વિજ્ઞપ્તિ.

આપણી યાત્રિની ચાલુ દુઃખદ સ્થિતિ સુધારવા આપણે ગામડે ગામડે આપણા મંડળો સ્થાપી ધોરણસર નિયમિત કાર્યની શરૂઆત કરવી જોઇએ એમ મહારી અને અત્રેની સભાની ખાતરી છે. અમે અત્રે “ઐદીઅ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભા” સ્થાપી છે. આ સભા દ્વારા અમે કંઇક પણ અમૂલી યાત્રિ સેવાનું કામ શરૂ કરી દીધું છે. અમારી સભાની શાખાએ જો હરેક મામડા-ઓમાં ખોલવાના પ્રયાસો કરવામાં આવશે તો હમે પુરતી સહાયતા કરીશું. સભાના ધારાધોરણ એક પોસ્ટ-કાર્ડ લખે મફત મોકલવામાં આવશે. આજેજ લખો.

પ્રતાપરાય દયારામ દવે.

મંત્રી, શ્રી ઐદીઅ્ય ખરેડી બ્રહ્મ સભા.

રણછોડ બેન—કરાંચી (સિંધ)

કર્ણાઘી ઔદીચ્ય ખરેડી અહમ સલાના આશ્રય નીચે પ્રથમે
માસિક પત્ર.

૭ ઔદીચ્ય કર્તવ્ય.

જ્યારે સમસ્ત ભારતવર્ષમાં સભાએ હિન્દુ જાતીયમાં જાગૃતી પાડી હિન્દુ નેતાઓ તનનોડ કોશીસ કરી રહ્યા છે, જ્યારે હિન્દુ મહાસભાએ અમર - હિન્દુઓને સંગઠન કરવાનો સંદેશો કહાવ્યો છે, ત્યારે શું એ હિન્દુ જાતી- હિન્દુ ધર્મના રક્ષણ કરનાર, હિન્દુ ધર્મની સંસ્કૃતિના આર્યુર, હિન્દુ ધર્મ ધર્માચાર્ય, વેદ, પુરાણ, શ્રુતિ, સ્મૃતિના પ્રચારકો એ ઉચ્ચ જ્ઞાતિ આત્મણો પાછાત રહેશે? કદાપિ નહિ.

આજથી નવસો વર્ષ પહેલાં એટલે સવન ૧૦૫૯નો માસમાં ગુજરાતમાં મહા પ્રતાપી સમ્રાટ મુગરાજ સોલંકીએ પોતે કરેલા પાપના પ્રાર્થના અર્થે અને ઉત્તરમાં વસ્તી અભાવિઓની ઉચ્ચ સંસ્કૃતિનાં બીજો ગુજરાતમાં રોપવા આપણા વડીલોને-ઉત્તરમાંથી એક હજાર અભિનંદન લાવેલા આજે એ એક હજાર ઔદીચ્યોમાંથી ત્રણ લાખ ઔદીચ્યોની સંખ્યા થવા પામી છે.

આપણી સંખ્યા વધીજ વધી છે. સંખ્યા વધતાં આપણામાં મત ભેદોનાં પણ વૃદ્ધિ થઈ છે, આપણી સ્થિતિ ઘણીજ કયાજનક છે, કચ્છ કે ઔદીચ્ય અભાવોમાં અક્યતાનો અભાવ છે. નવાના નવાના વાડાઓમાં બંધાઈને આપણે આપણું બધુંત ગુમાવી બેઠા છીએ. આપણી સ્થિતિ છિન્નબિન્ન અવસ્થામાં છે, માટે સમસ્ત ઔદીચ્યોને એકત્ર કરવા, આત્મણોમાં બંધુવનાં બીજો રોપવા, જ્ઞાતિ સુધારાઓ કરવા, નાના નાના વાડાઓમાં વેચાઈ ગયેલા ઔદીચ્યોનું સંગઠન કરવા એક સમસ્ત ઔદીચ્ય જ્ઞાતિના વિષયોને ચર્ચવા માટેજ

ઔદીચ્ય કર્તવ્ય

નામનું માસિક પ્રગટ થઈ ચુક્યું છે. જ્ઞાતિમાં જેમ અને તેમ બહોળો ફેલાવે થાય માટે લગભગ વર્ષ એકનું ટપાલ સાથે ૩. એકજ ગપ્પો છે હું કમ્પેટ રાખું છું કે સ્થિતિબંધુઓ આ સાહસને કિતેજન દેવા ઉપરોક્ત માસિકને બહોળો ફેલાવો કરવા આહ્વાન બનશે. મિત્રોને આહ્વાન બનાવવા કોશીસ કરશે નમુનો મફત મોકલવામાં આવશે.

લખો—

લી. સેવક,

મૂળશંકર જાદવજી બ્યાસ.

કર્તવ્ય પ્રકાશન, સેન્ટ્રલ પ્રેસ, —કર્ણાઘી.

